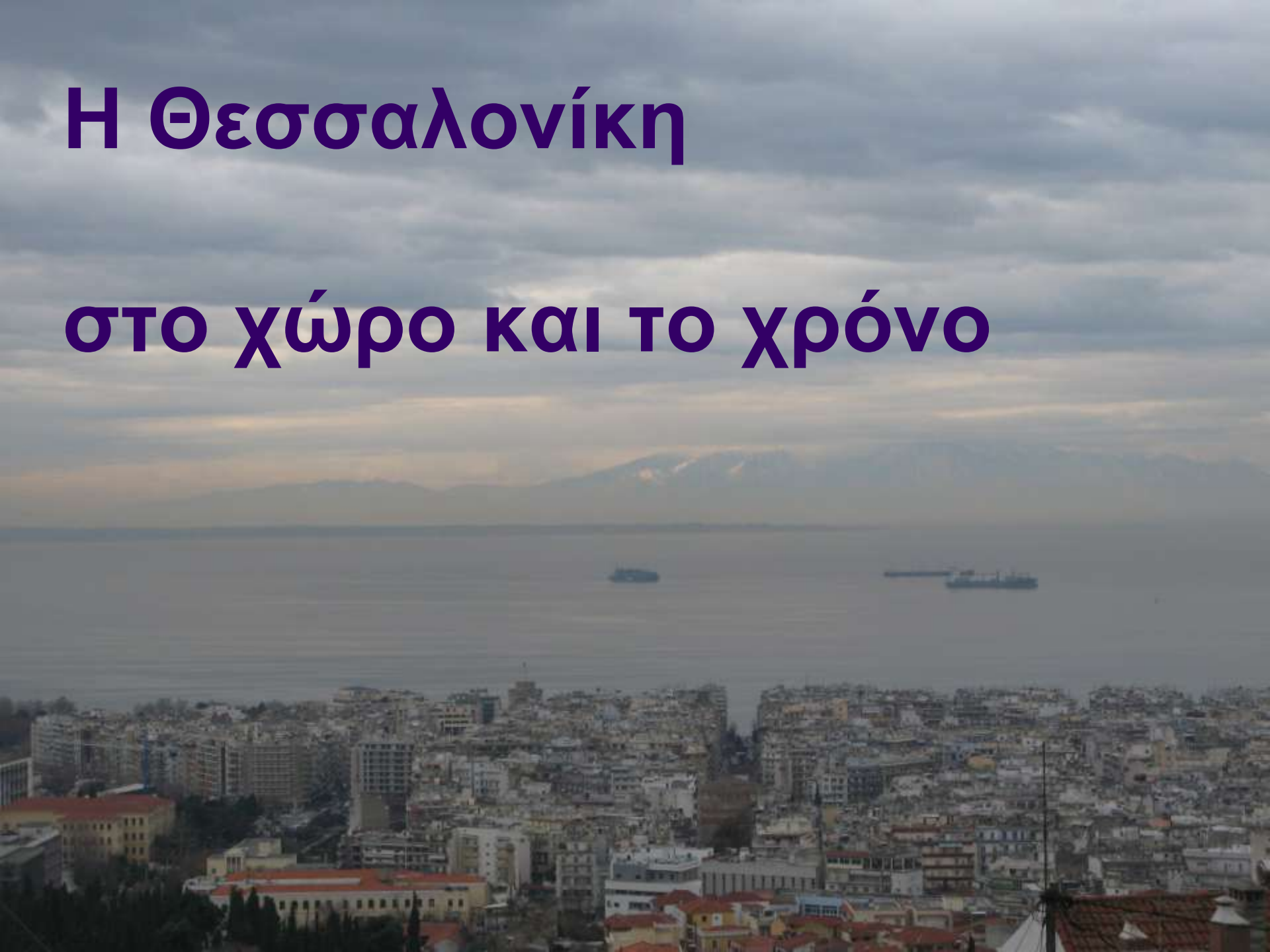

Η Θεσσαλονίκη

στο χώρο και το χρόνο

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Τίτλος

Η Θεσσαλονίκη στο χώρο και το χρόνο

Περιεχόμενα

Περίληψη

- Εισαγωγή

Α΄ ΜΕΡΟΣ

- Χάρτες

Β΄ ΜΕΡΟΣ

- Η Γεωγραφική θέση της πόλης-Πυρκαγιά-Σημερινή μορφή
- Η ίδρυση και η ονομασία της
- Επιγραμματική καταγραφή της Ιστορίας της στον χρόνο
- Μνημεία της πόλης

Πρώτη διαδρομή

- Τείχη, κάστρα, Πύργος Τριγωνίου
- Επταπύργιο
- Μονή Βλατάδων
- Όσιος Δαυίδ
- Προφήτης Ηλίας
- Άγιος Δημήτριος

Δεύτερη διαδρομή

- Αρχαία Αγορά
- Ροτόντα
- Καμάρα
- Λευκός Πύργος

Γ΄ ΜΕΡΟΣ

Μεθοδολογία

Δ΄ ΜΕΡΟΣ

Τέχνημα

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Βιβλιογραφία

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Κατάσταση περιεχομένων εργασιών, σχεδίων, χαρτών

Κατάσταση φωτογραφιών, εικόνων κλπ

Περίληψη

Στην εργασία αυτή θα παρουσιάσουμε τη Θεσσαλονίκη στο χώρο και στον χρόνο. Αναλυτικότερα, στο πρώτο κομμάτι της εργασίας παρουσιάζεται η έννοια του χάρτη και μετά ακολουθεί η αναλυτική περιγραφή συγκεκριμένων μνημείων της πόλης- Ροτόντα, Πύργος Τρίγωνου, Μονή Βλατάδων, κλπ. Επιπλέον, γίνεται αναφορά σε 2 σημαντικές στιγμές της ιστορίας της πόλης, συγκεκριμένα στην πυρκαγιά του 1917 και στο σεισμό του 1978. Τέλος, παρουσιάζεται η ιστορία της διαμόρφωσης της πλατειάς Αριστοτέλους από τον αρχιτέκτονα Εμπράρ.

Εισαγωγή

Στα πλαίσια της ερευνητικής εργασίας ερευνούμε κομμάτια της ιστορίας της πόλης μας, της Θεσσαλονίκης. Η ιστορική αυτή έρευνα είναι μια ευκαιρία για τους μαθητές να διαμορφώσουν οι ίδιοι τη διαδικασία της μάθησης βγαίνοντας, έτσι, έξω από τα στενά πλαίσια του σχολικού βιβλίου. Στη διάρκεια της ερευνητικής εργασίας οι μαθητές έχουν την δυνατότητα να δουλέψουν συλλογικά και να παράγουν γνώση μέσα από προσωπική έρευνα εντός και εκτός σχολείου. Με τον τρόπο αυτό παύουν να είναι παθητικοί δέκτες πληροφοριών που παρέχονται μέσα από ένα μόνο σχολικό βιβλίο. Αντιθέτως συμμετέχουν ενεργά στη απόκτηση της γνώσης με διάφορους τρόπους, με αποτέλεσμα να διευρύνονται συνεχώς οι ορίζοντες τους. Με τον τρόπο αυτό η απόκτηση γνώσης γίνεται διασκέδαση και δημιουργία και όχι στείρα απομνημόνευση.

Η έρευνα αυτή πραγματοποιήθηκε στο δεύτερο τετράμηνο του σχολικού έτους με τη συμμετοχή είκοσι μαθητών και την εποπτεία της υπεύθυνης καθηγήτριας, Ανθούλα Σοφianoπούλου. Για την πραγματοποίηση της εργασίας οι μαθητές χωρίστηκαν σε ομάδες και επισκέφτηκαν τα ιστορικά μνημεία που παρουσιάζονται στην εργασία. Ταυτόχρονα όλες οι ομάδες αναζήτησαν πληροφορίες στο διαδίκτυο για να πλαισιώσουν τα ευρήματα της επιτόπιας έρευνας. Το τελικό στάδιο της έρευνας περιλαμβάνει τη συγγραφή και την παρουσίαση της εργασίας, αλλά και τη δημιουργία τεχνήματος, που είναι ένα επιτραπέζιο παιχνίδι γνώσεων.

Α΄ ΜΕΡΟΣ

ΧΑΡΤΕΣ

Χάρτης είναι, η με ορισμένη κλίμακα απεικόνιση του εδάφους σε επίπεδο. Στο χάρτη μπορούμε να μετρήσουμε μια απόσταση και να υπολογίσουμε πόση είναι αυτή η απόσταση στην πραγματικότητα. Ένας χάρτης μπορεί να απεικονίζει την επιφάνεια της γης ή κάποιο τμήμα αυτής, ένα τμήμα της θάλασσας ή τον ουρανό. Πολλοί χάρτες είναι στατικές διαστάσεις και γεωμετρικά ακριβείς αναπαραστάσεις του τρισδιάστατου χώρου, ενώ άλλοι είναι δυναμικοί ή διακρατικοί, ακόμα και τρισδιάστατοι.

Ο άνθρωπος άρχισε να κατασκευάζει χάρτες από τότε που χρειάστηκε να περιγράψει το χώρο, δηλαδή από το 3500-1700 π.Χ. Δημιουργεί χάρτες κατανοητούς για τον ίδιο τους οποίους τους χρησιμοποιεί στην καθημερινή του ζωή. Στους χάρτες χρησιμοποιούμε σύμβολα. Οι Ατζέκοι (1300 – 1600 π. Χ.) άφησαν κάποιους χάρτες τους στους οποίους χρησιμοποιούσαν σύμβολα για να περιγράψουν τον χώρο τους. Η παλιότερη χαρτογράφηση την έκανε αναφορά στον Όμηρο, στην Ιλιάδα και στην ασπίδα του Αχιλλέα.

Η ιστορία των χαρτών είναι πλούσια. Πρώτος ο Ερατοσθένης μετράει τη γη και φτιάχνει την υδρόγειο σφαίρα και μαντεύει την Αμερική τον 3ο αιώνα π.Χ. Ο Ίππαρχος στη συνέχεια περιγράφει τις ηπείρους σε μια σφαίρα και τοποθετεί σε αυτή παραλλήλους και ισημερινούς. Δημιούργησε άπειρα ζεύγη σημείων. Και έτσι ψηφιοποίησε την Γη με 2 αριθμούς. Πατέρας όμως της δημιουργίας των χαρτών θεωρείται ο Πτολεμαίος, ο οποίος καταγράφει τις συντεταγμένες 10.000 τόπων με βάση προηγούμενες ανακαλύψεις. Επίσης είναι ο πρώτος που βρίσκει το σύστημα προβολών, δηλαδή τη σύμμορφη και την ισοδύναμη προβολή. Χαρτογράφοι μπορούν να θεωρηθούν και ο Ιουστινιανός και ο Αλέξανδρος. Ο Ιουστινιανός που φτιάχνει χάρτη με ψηφιδωτά. Ο δε Μέγας Αλέξανδρος στις εκστρατείες του είχε και τη συνοδεία βηματιστών, τοπογράφων και καταγραφών. Αλλά και μετά το θάνατό του γίνεται η πρώτη εγγραφή των συντεταγμένων από τον Δικαίαρχο της Ρόδου που καταγράφει τις συντεταγμένες της Ρόδου. Γεωγραφικές συντεταγμένες είναι 2 μεγέθη με τα οποία προσδιορίζει τις θέσεις. Το γεωγραφικό πλάτος και μήκος το μετράμε σε μοίρες και σε λεπτά. Στο σημείο που ενώνονται οι γεωγραφικές συντεταγμένες ονομάζεται στίγμα

Η αρχή των χαρτών ορίζεται από τη στιγμή που η χαρτογραφία γίνεται από τους Έλληνες επιστήμη. Γνωστότεροι χάρτες του αρχαίου κόσμου είναι αυτοί του Αναξίμανδρου, ενώ άλλοι δεν διασώζονται. Πρώτος ο Ηρόδοτος διατυπώνει την άποψη πως η γη είναι σφαιρική, ενώ αργότερα ο Θαλής διατυπώνει μια θεωρία σύμφωνα με την οποία μπορούμε να υπολογίσουμε το γεωγραφικό πλάτος και μήκος ενός τόπου με βάση τα μαθηματικά. Σήμερα υπάρχουν πολλά είδη χαρτών (επιστημονικοί, διοικητικοί, μορφολογικοί, κλπ). Ανάλογα με τις εκάστοτε ανάγκες μας χρησιμοποιούμε και τον κατάλληλο χάρτη. Στην παγκόσμια κλίμακα ως πρώτο μεσημβρινό έχουμε ορίσει αυτό που διέρχεται από το Greenwich της Αγγλίας.

Εύρεση γεωγραφικών συντεταγμένων ενός σημείου σε χάρτη

Στην ερευνητική εργασία, η Θεσσαλονίκη στο χώρο και τον χρόνο, μάθαμε τον τρόπο με τον οποίο βρίσκουμε τις γεωγραφικές συντεταγμένες ενός σημείου με την βοήθεια του χάρτη.

Η μεθοδολογία είναι η ακόλουθη.

Αρχικά υπολογίσαμε μια σταθερά, για παράδειγμα την απόσταση μεταξύ δύο μεσημβρινών του χάρτη, και την μετρήσαμε με το υποδεκάμετρο. Στην συνέχεια πήραμε την προβολή του σημείου που ψάχναμε τις γεωγραφικές συντεταγμένες στον άξονα του γεωγραφικού μήκους. Μετρήσαμε με το υποδεκάμετρο την απόσταση της προβολής του σημείου από την συμβολή των αξόνων. Στην συνέχεια γνωρίζοντας τις δύο αποστάσεις σε μοίρες ή πρώτα λεπτά ή δευτερόλεπτα της μοίρας του γεωγραφικού μήκους, με την απλή μέθοδο των τριών υπολογίσαμε με ακρίβεια το γεωγραφικό μήκος του συγκεκριμένου σημείου στο χάρτη. (φύλλα εργασίας στο παράρτημα)

Β' ΜΕΡΟΣ

Φυσικός περιγύρος

Το φυσικό τοπίο της κεντρικής Μακεδονίας κατά τα προϊστορικά χρόνια διέφερε αρκετά σε σχέση με την εικόνα που εμφάνιζε η ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλονίκης σε μεταγενέστερες ιστορικές περιόδους. Η θάλασσα παραδείγματος χάρη έμπαινε βαθειά στην ξηρά, με βορειοδυτική κατεύθυνση. Συνεπώς, όχι μόνον οι κάτοικοι της Πέλλας, αλλά και οι κάτοικοι της σημερινής Τούμπας και της Πυλαίας θα πρέπει να βρίσκονταν αρκετά κοντά στην ακτή. Οι σταδιακές λοιπόν επεκτάσεις της ξηράς θα πρέπει να θεωρηθούν ως σταθερό φαινόμενο στην τοπογραφία της Θεσσαλονίκης. Οι επισκέπτες άλλωστε των μνημείων της πόλης το διαπιστώνουν εύκολα, παρατηρώντας το χαμηλότερο επίπεδο τους σε σχέση με τη σημερινή επιφάνεια του εδάφους. Οι αλλαγές στο φυσικό τοπίο συνεχίστηκαν και στην εποχή μας – αυτή τη φορά με ανθρωπίνες παρεμβάσεις. Η πόλη είχε εξαιρετική γεωγραφική θέση. Από τα βόρεια και δυτικά συνδέονταν με την πρωτεύουσα του βασιλείου, την Πέλλα, και με τη μακεδονική ενδοχώρα, από τα ανατολικά με τις εύφορες κοιλάδες των δύο μεγάλων λιμνών της κεντρικής Μακεδονίας, αλλά και με το μεγάλο τότε εμπορικό κέντρο της Αμφίπολης και τη Θράκη.

Έτσι, στη δεκαετία του 1920 άρχισαν οι προσπάθειες για την εκτροπή του Αξιού δυτικότερα, ώστε να αποφευχθεί το κλείσιμο του λιμανιού της Θεσσαλονίκης από τις προσχώσεις του μεγάλου ποταμού. Εξάλλου, το μεγαλύτερο τμήμα της σημερινής παραλιακής λεωφόρου, που ξεκινά από το Λευκό Πύργο, και καταλήγει στην περιοχή Αλλατίνη, είχε αρχίσει με τεχνικές επιχωματώσεις ήδη από τα τέλη του 19ου αιώνα, για να συστηματοποιηθεί κατά τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες. Σύμφωνα μάλιστα με τους αρχικούς προορισμούς, το έργο αυτό προβλέπονταν να αναπτυχθεί ως το Μικρό Έμβολο.

Η πόλη της Θεσσαλονίκης είναι χτισμένη αμφιθεατρικά γύρω από τον Λευκό Πύργο και ο πλατύς θαλάσσιος ορίζοντας της κλείνεται από τον επιβλητικό όγκο του Ολύμπου. Η Θεσσαλονίκη αποτελεί μια σύγχρονη μεγάλη πόλη, το μεγαλύτερο αστικό κέντρο της Βόρειας Ελλάδας. Το σύγχρονο πρόσωπο της πόλης συνυπάρχει αρμονικά με τα πολυποίκιλα ιστορικά της στοιχεία από αρχαιολογικούς χώρους, μέχρι επιβλητικά βυζαντινά μνημεία. Η Θεσσαλονίκη απέκτησε στα επόμενα χρόνια ευρύτερη γεωπολιτική και γεωοικονομική εμβέλεια: Από τα νοτιοδυτικά η νέα πόλη σύντομα θα ανοιχτεί στο Αιγαίο πέλαγος, στην κύρια δηλαδή πλωτή λεωφόρο για τις επικοινωνίες όχι μόνο με τον κόσμο των ελληνικών παραλιών της νότιας ελληνικής χερσονήσου και της Ιωνίας, αλλά και με τα μεγάλα εμπορικά κέντρα της εγγύς και Μέσης Ανατολής από βορρά και μέσω της μεγάλης κοιλάδας του Αξιού θα συνδεθεί αργότερα – στα ρωμαϊκά, στα βυζαντινά και στα χρόνια της Τουρκοκρατίας – με την κοιλάδα του Μοράβα και από εκεί με το Δούναβη και την κεντρική Ευρώπη. Τα ευνοϊκά αυτά γεωπολιτικά δεδομένα, σε συνδυασμό με την ύπαρξη της πλούσιας μακεδονικής ενδοχώρας, καθώς επίσης και ποικίλοι ιστορικοί παράγοντες, που αναδύθηκαν μέσα σε σχετικά σύντομο χρόνο, συντέλεσαν στη ταχύτατη ανάπτυξη της καινούριας πόλης σε “μητροπολιτικό” κέντρο, με ηγεμονικό ρόλο στις οικονομικές και πολιτιστικές δραστηριότητες σε έναν ευρύτερο παραγωγικό χώρο.

Η ιστορία λοιπόν και η γεωγραφία θα αναδείξουν τη Θεσσαλονίκη τότε - αλλά και αργότερα, για αιώνες – σε σταυροδρόμι ανάμεσα σε δύο κόσμους: το δυτικό και τον ανατολικό.

Ίδρυση

Η αρχή της ιστορίας της Θεσσαλονίκης τοποθετείται συμβατικά στην ίδρυση της από τον Κάσσανδρο στα 316 π.Χ. Όμως αν συνεκτιμηθούν και τα αρχαιολογικά ευρήματα αυξάνεται κατά μερικές ακόμα χιλιετίες η ηλικία της πόλης. Από τις ως τώρα συστηματικές ή τις δοκιμαστικές ανασκαφές μπορούν να εντοπιστούν εφτά τουλάχιστον προϊστορικές θέσεις στην περιοχή της Θεσσαλονίκης: στο Μικρό Έμβολο, στην Πυλαία, στον οικισμό Λεμπέτ, στη Σταυρούπολη, ιδιαίτερα στην Άνω Τούμπα και στη Θέρμη (Σέδες).

<< **Μετά τον Αξιό ποταμόν, η Θεσσαλονίκη εστί πόλη, ή πρότερον Θέρμη εκαλείτο** >>. - Στράβων

Ο Στράβων, όπως φαίνεται από τα παραπάνω, δηλώνει ότι το παλιότερο όνομα της Θεσσαλονίκης ήταν Θέρμη. Η αλήθεια όμως είναι, ότι τα στοιχεία που έχουμε για την ίδρυση της Θεσσαλονίκης, και ιδιαίτερα για την πρώτη ιστορική της πορεία ως τη Ρωμαϊκή εποχή, είναι λιγοστά. Φαίνεται, όμως, πως από τον 6ο αιώνα π.Χ., υπήρχε η πόλη Θέρμη κοντά στις θερμές ιαματικές πηγές Σέδες. Θέρμη λέγεται, λοιπόν, από την τη γειτονιά με τις θερμές πηγές, κατ' άλλους όμως από τον ήρωα Θερμαίο ή Θέρμιο. Εξ ου και ο εγγύς κόλπος ονομάστηκε Θερμαϊκός.

Ο Θερμαϊκός κόλπος υπήρξε ανέκαθεν ένα σημαντικό σημείο αναφοράς για την ναυσιπλοΐα, το εμπόριο, τον αποικισμό και τις γεωπολιτικές εξελίξεις του μακεδονικού βασιλείου. Οι αρχαίοι συγγραφείς αναφέρονταν σε αυτόν ως ένα ιστορικό μέρος διότι εκεί έγιναν οι Περσικοί πόλεμοι και άλλοι. Το λιμάνι του Θερμαϊκού κόλπου, κατά τα αρχαϊκά χρόνια, υπήρξε το πιο σημαντικό για την ευρύτερη περιοχή.

Η σύγχρονη πόλη

Μετά την πυρκαγιά του 1917 επανασχεδιάζεται η πόλη, αλλάζει η παλιά πολυπυρηνική δομή σε ένα ενιαίο κέντρο και αναδιοργανώνονται οι λειτουργίες του κέντρου με τη μεταφορά των βιομηχανιών εκτός κέντρου και μιας γενικότερης νέας οροθέτησης των αστικών λειτουργιών. Με όλα αυτά συντελείται μια προωθημένη, για τα δεδομένα της εποχής, πολεοδομία και αυτό αποτελεί μια ιδιαίτερη περίπτωση στη σύγχρονη πολεοδομική ελληνική ιστορία.

Μετά το 1921 συνεχίζεται μια σχετική πολεοδομική δραστηριότητα με βάση την προηγούμενη σχεδιοποίηση και το 1933-34 η δομημένη περιοχή της Θεσσαλονίκης διπλασιάζει την επιφάνεια της. Στις δύο τελευταίες δεκαετίες 1980-1990 εκπονείται το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο της πόλης. Είναι βάσιμο να υποθέσουμε ότι αν το ιστορικό κέντρο δεν είχε καεί, οι νέες κεντρικές λειτουργίες πιθανότατα θα μεταφέρονταν στην ανατολική επέκταση και οι προηγούμενες λειτουργίες της θα είχαν μεταφερθεί στην νοτιοανατολική πλευρά.

Η φωτιά άφησε μια καινούρια πόλη πίσω της, όπου η κτιριακή πυκνότητα καθ' ύψος, η αυξημένη κάλυψη των οικοπέδων και η αύξηση των οχημάτων, αλλοίωσαν το όραμα ενός σχεδιασμού με σεβασμό στην ποιότητα του αστικού χώρου. Πρωταγωνιστικό ρόλο στον ανασχεδιασμό εξέχουσες προσωπικότητες, οι κυβερνήσεις αλλά και η κοινωνία που εργάστηκε γι' αυτήν την αλλαγή. Ο σπουδαιότερος ήταν ο Γάλλος αρχιτέκτονας, πολεοδόμος και αρχαιολόγος Έρνεστ Εμπράρ ερεύνησε τις γεωγραφικές της ιδιαιτερότητες και χάραξε τους άξονες πάνω στους οποίους αναπτύχθηκε ο αστικός της ιστός. Τα χαρακτηριστικά που έδωσε στην Θεσσαλονίκη σημάδεψε την εξέλιξή της και παραμένουν ευδιάκριτα ως σήμερα. Πρόκειται για την μεγαλύτερη πολεοδομική επέμβαση που έγινε ποτέ στην Ελλάδα και η Θεσσαλονίκη απέκτησε την όψη σύγχρονης ευρωπαϊκής πόλης.

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Η Θεσσαλονίκη είναι η δεύτερη μεγαλύτερη πόλη της Ελλάδας. Ιδρύθηκε από τον Κάσσανδρο το **315 π.Χ.** ως μια ακμάζουσα ελληνιστική πόλη και μέχρι την Οθωμανική κυριαρχία αξιοποιεί την στρατηγική της θέση και η Θεσσαλονίκη αναπτύσσεται σε μια πολιτισμική πόλη. Στην αρχή η Θεσσαλονίκη πριν γίνει πόλη ήταν διασκορπισμένη σε 24 μικρά χωριουδάκια και τα ενσωμάτωσε ο Κάσσανδρος σε ένα ενιαίο, δημιουργώντας την σε πόλη.

Το όνομα Θεσσαλονίκη προήλθε από τον Μακεδόνα βασιλιά Κάσσανδρο. Η Θεσσαλονίκη ήταν νόθος κόρη του Φιλίππου του Β', δηλαδή αδερφή του Μεγάλου Αλεξάνδρου και την είχε παντρευτεί ο Κάσσανδρος. Ο Κάσσανδρος λοιπόν για να τιμήσει την γυναίκα του, κατά κάποιο τρόπο έφτιαξε μια πόλη και της έδωσε το όνομα της Θεσσαλονίκης.

Το **168 π.Χ.** σημειώθηκε μάχη της Πύδνας και **υποταγή της Μακεδονίας στους Ρωμαίους**. Η Θεσσαλονίκη γίνεται πρωτεύουσα ενός από τα τέσσερα τμήματα στα οποία χωρίζεται η χώρα και κόβουν δικό τους νόμισμα. Η στρατηγική θέση της πόλης διαφαίνεται από την πρόθεση της μεταφορά της πρωτεύουσας της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας από τον Μεγάλο Κωνσταντίνο προς τα ανατολικά, καθώς υπήρξε μια από τις υποψήφιες πόλεις οι οποίες είχαν προταθεί ως αντικαταστάτριες της Ρώμης, για να επιλεγεί τελικά το Βυζάντιο.

Το **146-120 π.Χ.** κατασκευάζεται από τον ανθύπατο Γναίο Εγνάτιο η Εγνατία οδός, από την Αδριατική ως τον Έβρο. Αξιόλογη οικονομική και πολιτιστική κίνηση στη Θεσσαλονίκη.

Τον **50 μ.Χ.** η μετάβαση της πόλης από τον ειδωλολατρικό κόσμο στον χριστιανικό έγινε βαθμιαία, ξεκίνησε όμως πολύ νωρίς. Οι Θεσσαλονικείς είχαν την τύχη να γνωρίσουν το **κήρυγμα του Απόστολου Παύλου** και να ενισχυθούν στη νέα τους πίστη με τις επιστολές του, γνώρισαν και τίμησαν μάρτυρες, άνδρες και γυναίκες, ταυτίστηκαν με τον πολιούχο Άγιο Δημήτριο, τον χριστιανό αξιωματικό που μαρτύρησε στα χρόνια του Γαλερίου, το 305.

Τον **290/99** ο καίσαρος **Μαξιμιανός Γαλέριος**, που διοικούσε το ανατολικό τμήμα της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, μεταφέρει την έδρα του στη Θεσσαλονίκη και την κοσμεύει με το επιβλητικό ανακτορικό συγκρότημα τη Ροτόντα, στο ανατολικό τμήμα της πόλης. Η Θεσσαλονίκη υψώνεται σε αυτοκρατορική πόλη. Λίγα χρόνια αργότερα ο Μ. Κωνσταντίνος ενισχύει την πόλη με το τεχνητό λιμάνι.

Η Θεσσαλονίκη εξαιτίας της θέσης και της σπουδαιότητας της δέχεται τον αντίκτυπο των πολιτικών γεγονότων και των αναστατώσεων που συγκλονίζουν κατά καιρούς τη Βαλκανική.

Οι επιδρομές των **Γότθων τον 4ο αιώνα** αναγκάζουν τον αυτοκράτορα Θεοδόσιο να καταστήσει τη Θεσσαλονίκη ορμητήριο των επιχειρήσεων του εναντίον των επιδρομών του. Κατά την παραμονή του στην πόλη το 389 ο αυτοκράτορας βαπτίστηκε χριστιανός. Πιθανόν τότε κτίστηκαν τα τείχη της πόλης. Από τα τέλη του 4ου ως και τον 6ο αιώνα διάφορα βαρβαρικά φύλα περνούν το βόρειο φυσικό σύνορο της αυτοκρατορίας, και διατρέχουν τη Βαλκανική καταστρέφοντας πόλεις και την ύπαιθρο χώρα. Η Θεσσαλονίκη, η πρωτεύουσα του Ιλλυρικού, γνώρισε κίνδυνο των αβαροσλαβικών και σλαβικών επιδρομών.

Το **615** η πόλη συνδυσασμένη **επίθεση από σλαβικά φύλα** που με μονόξυλα απέκλεισαν την πόλη από την θάλασσα, ενώ οι οικογένειες του είχαν στρατοπεδεύσει στην πεδιάδα, για να εγκατασταθούν στην πόλη μετά την άλωσή της. Η επίθεση αυτή ήταν από τις πιο οργανωμένες. Τότε είδαν οι υπερασπιστές της πόλης τον Άγιο Δημήτριο με λευκή χλαμύδα να περιπατεί στα τείχη και πάνω στη θάλασσα που βαπτίστηκε κόκκινη από το αίμα των βαρβάρων. Ξαφνικά δυνατός άνεμος, νοτιάς, έφερε ακόμη μεγαλύτερη σύγχυση στον στόλο.

Για δύο χρόνια σλάβικα φύλα λεηλατούν τα περίχωρα της Θεσσαλονίκης επιδίδονται σε πειρατείες. Κατά την διάρκεια του αποκλεισμού η πόλη απειλήθηκε από λιμό. Οι Θεσσαλονικείς όμως έστειλαν πλοία στους Σλάβους οι οποίοι τους προμήθευαν με σιτάρι και όσπρια. Το λιμάνι της δεν έπαψε να λειτουργεί σε όλη την περίοδο των σλαβικών επιδρομών. Οι πρώτες σλαβικές εγκαταστάσεις στο Ιλλυρικό και τη Θράκη στις πηγές αναφέρονται ως σκλαβηνίαι. Σιγά σιγά οι σλαβηνίες εντάχθηκαν στο βυζαντινό-διοικητικό σύστημα των θεμάτων. Βυζαντινοί αξιωματούχοι αναλαμβάνουν τη διοίκηση τους. Η ένταξη των Σλάβων στον στρατό, όπου υπηρετούν κυρίως ως τοξότες, ο συγχρωτισμός τους και οι εμπορικές τους σχέσεις με τον ντόπιο ελληνικό πληθυσμό οδηγούν βαθμιαία στον εξελληνισμό και τον εκχριστιανισμό τους και τέλος στην αφομοίωση τους. Δημιουργούνται έτσι οι κατάλληλες συνθήκες ειρήνης, που ευνοούν τις οικονομικές, εμπορικές και πνευματικές δραστηριότητες. Βιοτεχνικά προϊόντα από μπακίρι, σίδηρο, μολύβι και γυαλί, έργα μεταξωτά, μάλλινα και λινά έβρισκε κανείς άφθονα στην αγορά της πόλης. Τα λαμπρά οικοδομήματα και τα μνημεία, οι πλατιοί δρόμοι μαρτυρούν τον πλούτο της.

Προς το **τέλος** ίσως του **7ου αιώνα**, όταν λήγει η ταραγμένη αυτή περίοδος, κτίζεται ο ναός «της του Θεού Σοφίας», αντιπροσωπευτικός τύπος του δεύτερου μεγάλου σταθμού της εκκλησιαστικής αρχιτεκτονικής, της βασιλικής με τρούλο. Παράλληλα ανοίγεται μια νέα περίοδος ευημερίας και προόδου για την πόλη, που γίνεται έδρα του ομώνυμου θέματος.

Θεσσαλονικείς, οι αδερφοί Κύριλλος και Μεθόδιος, γνωστές των σλαβικών γλωσσικών ιδιωμάτων, διέδωσαν τότε το χριστιανισμό και τον ελληνικό πολιτισμό στους Σλάβους της Βαλκανικής, οι οποίοι σε αυτούς χρωστούν την Εκκλησία, το αλφάβητο τους και τα πρώτα προϊόντα της λογοτεχνίας τους.

Ακολουθεί νέα περίοδος επιδρομών και αναταραχής. Από τους νέους επιδρομείς οι **Σαρακηνοί**, με ορμητήριο την Κρήτη, **καταλαμβάνουν την πόλη το 904** και, ύστερα από δεκαήμερες σφαγές, λεηλασίες και άλλες βιαιότητες, φεύγουν παίρνοντας μαζί τους πλούσια λάφυρα και 22.000 σκλάβους, κυρίως νέους. Τελευταίοι οι **Φράγκοι**, μετά την εκτροπή της τέταρτης σταυροφορίας στην κατάλυση της βυζαντινής αυτοκρατορίας (**1204**), μοιράζονται τις βυζαντινές περιοχές. Η φραγκική κατάκτηση έφερε βέβαια μεγάλες καταστροφές στις ελληνικές χώρες, αλλά είχε και τις ευεργετικές της επιπτώσεις στην ψυχολογία και στην δραστηριότητα των Ελλήνων τράνταξε τη ζωή τους, τόνωσε το πνεύμα αντίστασης στις επαρχιακούς θεσμούς των ελεύθερων και απομακρυσμένων κέντρων, μέσα στα οποία οι λανθάνουσες λαϊκές δυνάμεις και παραδόσεις της κοινότητας βρίσκουν την ευκαιρία να αναπτυχθούν και να ξεπεταχτούν με ορμή. Έτσι η τέχνη, ιδιαίτερα η ζωγραφική, και τα κλασικά γράμματα γνωρίζουν νέα ακμή, που προσανατολίζει το βυζαντινό κόσμο προς το βαθύτερο, το γνησιότερο υπόστρωμα του, προς τον αρχαίο ελληνισμό.

Όταν τέλος έληξαν οι εμφύλιοι πόλεμοι, οι **Τούρκοι** είχαν περάσει από τη Μ. Ασία στην Ευρώπη και συνέχιζαν την προέλαση τους από τη Θράκη στη Μακεδονία. **Πολιορκούν την Θεσσαλονίκη το 1383-1387** και παρά την ηρωική αντίσταση του διοικητή της Μανουήλ Παλαιολόγου, αναγκάζουν τους κατοίκους της να γίνουν υποτελείς, να πληρώνουν δηλαδή ετήσιο φόρο και να δεχτούν φρουρά μέσα στην πόλη. Η σκλαβιά ήταν πρόσκαιρη κράτησε **ως το 1402**. Στα χρόνια του σουλτάνου Μουράτ Β' (1421-1451) ο τουρκικός κίνδυνος παρουσιάζεται τόσο απειλητικός, ώστε ο διοικητής της πόλης αναγκάζεται να την **παραχωρήσει στους Βενετούς** με κάποιους όρους. Η βενετική κατοχή απογοήτευσε τους κατοίκους, γιατί οι Βενετοί άρχισαν να παραβαίνουν τους όρους της συμφωνίας και να συμπεριφέρονται υπεροπτικά, με αποτέλεσμα να μεταστραφούν τα πνεύματα πολλών. Άρχισε να σχηματίζεται η γνώμη ότι η πατρίδα τους αργά ή γρήγορα θα πέσει στα χέρια των Τούρκων και ότι προτιμότερο θα ήταν να παραδινόταν ειρηνικά σε αυτούς, για να αποφύγει τα δεινά της άλωσης.

Όταν αρχίζει η **τουρκοκρατία (1430-1912)**, η Θεσσαλονίκη βρίσκεται στο κατώτατο σημείο της ιστορικής της εξέλιξης. Οι κάτοικοι της είναι λίγες μόνο χιλιάδες Έλληνες. Η τουρκική παρουσία γίνεται αισθητή με τα πρώτα κτίσματα του 15ου αιώνα, το γνωστό λουτρό στο κέντρο της πόλης. Οι Τούρκοι αρπάζουν τα μοναστήρια και τις εκκλησίες των Ελλήνων και τα μετατρέπουν σε τζαμιά.

Προς τα τέλη του 15ου αιώνα νέοι έποικοι θα εγκατασταθούν στη Θεσσαλονίκη. Είναι οι **Εβραίοι** που προέρχονται από την Ουγγαρία και την Γερμανία. Οι Έλληνες συσπειρώνονται και αγωνίζονται να επιβιώσουν γύρω από τις μικρές, κατά κανόνα, εκκλησίες, που τους αφήσαν οι κατακτητές.

Από τις αρχές του 18ου αιώνα η οικονομική σημασία της Θεσσαλονίκης μεγαλώνει και η εμπορική της κίνηση αρχίζει και πάλι να γίνεται ζωηρή. **Η Θεσσαλονίκη εξελίσσεται βαθμιαία σε κυριότερο οικονομικό κέντρο.** Κατά τα τέλη του 18ου αιώνα οι Έλληνες της Θεσσαλονίκης, επωφελούμενοι, όπως και οι άλλοι Έλληνες από τους ευνοϊκούς όρους που δημιούργησε για αυτούς η συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή (1774) μεταξύ Τουρκίας και Ρωσίας, βελτιώνουν συνεχώς την οικονομική τους θέση.

Από τα **μέσα του 19ου αιώνα** ιδρύονται στη Θεσσαλονίκη ελληνικά και ξένα τυπογραφεία, όπου τυπώνονται όχι μόνο βιβλία αλλά και εφημερίδες. Αποξηραίνεται το μεγάλο έλος δυτικά της πόλης, που μετέδιδε την ελονοσία και σκόρπιζε τον θάνατο, **γκρεμίζονται τα παραθαλάσσια τείχη.** Νέοι δρόμοι ανοίγονται από το 1894 και εμφανίζονται τα πρώτα τραμ. Επίσης κατασκευάζεται το 1871 η σιδηροδρομική γραμμή που ενώνει τη Θεσσαλονίκη με τα Σκόπια. Ταυτόχρονα αναπτύσσεται η γεωργία και αυξάνονται οι εξαγωγές. Ιδρύονται και τα πρώτα εργοστάσια, αλευρόμυλοι κτλ.

Κατά τα μέσα Απριλίου 1903 Βούλγαροι προβαίνουν σε δυναμιτιστικές πράξεις και μέσα στην ίδια τη Θεσσαλονίκη, ενώ τρεις μήνες αργότερα τους, με επίκεντρο δράσης το τρίγωνο Μοναστηρίου-Καστοριάς-Έδεσσας, να παρασύρουν ολόκληρο το λαό της Μακεδονίας σε γενική επανάσταση αποτυχαίνει οικτρά. Οι Έλληνες της Μακεδονίας ανησυχούν και προχωρούν και αυτοί, με τη συμπαράσταση των νότιων Ελλήνων, στον καταρτισμό ένοπλων σωμάτων. Έτσι αρχίζει ο **Μακεδονικός Αγώνας(1904-1908)** με συγκρούσεις κυρίως ελληνικών και βουλγαρικών σωμάτων. Ο αγώνας αυτός δεν παύει παρά μόνο με την **επανάσταση των Νεότουρκων στις 23 Ιουλίου 1908** στη Θεσσαλονίκη, που είναι βάση εξόρμηση τους. Οι Νεότουρκοι υπόσχονται σε όλους ελευθερία, ισότητα, ανεξιθρησκία καθώς και παροχή Συντάγματος. Γρήγορα όμως απογοητεύουν τους κατοίκους της Μακεδονίας γιατί γίνεται φανερό ότι απώτερος σκοπός τους ήταν να κερδίσουν καιρό, να καταργήσουν τα προνόμια του Πατριαρχείου, να επιβληθούν στις άλλες εθνότητες και γενικά να τις αφομοιώσουν.

Ύστερα από 4 χρόνια τα ορθόδοξα βαλκανικά κράτη κρίνοντας την ευκαιρία για δράση κηρύσσουν πόλεμο εναντίον της Τουρκίας. Έτσι αρχίζει ο πρώτος **βαλκανικός πόλεμος (1912-1913)**, κατά τη διάρκεια του οποίου **οι Έλληνες απελευθερώνουν τη Θεσσαλονίκη, στις 26 Οκτωβρίου 1912**. Οι εδαφικές όμως φιλοδοξίες των Βουλγάρων, που περιλαμβάνουν και την πόλη της Θεσσαλονίκης, τους οδηγούν σε σύγκρουση με τους ως τώρα συμμάχους τους, Ελλάδα και Σερβία, και αρχίζει έτσι ο δεύτερος βαλκανικός πόλεμος. Τότε γίνονται στη Θεσσαλονίκη σκληρές συγκρούσεις με βουλγαρικά στρατιωτικά τμήματα. Εξουδετερώθηκαν σύντομα.

Η συνθήκη του Βουκουρεστίου στις 10 Αυγούστου 1913 επισφραγίζει την οριστική ενσωμάτωση της Θεσσαλονίκης και της Νότιας Μακεδονίας στην Ελλάδα.

Μεγάλη συμφορά για την πόλη υπήρξε, την περίοδο αυτή, η πυρκαγιά της **5 Αυγούστου 1917** που κατέστρεψε το μεγαλύτερο σχεδόν μέρος της και έσβησε για πάντα την παλιά εικόνα της. Από τις στάχτες της όμως ξεπήδησε η σύγχρονη μεγαλούπολη.

Το 1917, πέντε χρόνια μετά την απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης, το ιστορικό κέντρο της πόλης καταστρέφεται από πυρκαγιά. Η πυρκαγιά αυτή, που εκδηλώθηκε το απόγευμα της 18ης Αυγούστου στη βορειοδυτική πλευρά της πόλης, κατέκαυσε σε τριάντα δύο ώρες 120 εκτάρια του σημαντικότερου τμήματος του κέντρου, εξαφάνισε οριστικά την ανατολική όψη και την παραδοσιακή διάρθρωση της Θεσσαλονίκης που συνέχιζαν να επιβιώνουν παρά τις εκσυγχρονιστικές προσπάθειες στο γύρισμα του αιώνα. Η καταστροφή έπληξε αδιάκριτα συνοικίες που είχαν εξωραϊστεί τα τελευταία χρόνια του 19ου αιώνα, τις παραδοσιακές αγορές και έναν μεγάλο αριθμό από περιοχές κατοικίας, δημιουργώντας 70.000 άστεγους, τα τρία τέταρτα των οποίων ήταν Εβραίοι. Οικονομικές λειτουργίες, διοικητικές υπηρεσίες, χώροι αναψυχής και τα σημαντικότερα πνευματικά και θρησκευτικά κτίσματα των εθνοθρησκευτικών κοινοτήτων μαζί με τα αρχεία τους έγιναν παρανάλωμα του πυρός. 9.500 κτίσματα, μεταξύ των οποίων μεγάλος αριθμός συναγωγών και η αρχираββινεία, τζαμιά και χριστιανικοί ναοί, όπως η Αγία Θεοδώρα, ο Άγιος Νικόλαος ο Τρανός και ο ναός του πολιούχου της πόλης Αγίου Δημητρίου καταστράφηκαν ολοσχερώς. Στις πολυάριθμες εκθέσεις των αρμοδίων υπηρεσιών και στις αναφορές των κοινοτήτων και διαφόρων ιδιωτών δεν αναφέρονται ανθρώπινα θύματα. Είναι ωστόσο σίγουρο ότι υπήρξαν, τόσο μεταξύ των σωστικών ενεργειών, όσο και μεταξύ πυροπαθών που έψαχναν απεγνωσμένα τα ερείπια στις μέρες που ακολούθησαν.

Ως αίτια για την ταχύτατη και ανελέητη εξάπλωση της φωτιάς έχουν αναφερθεί η ανομβρία λόγω του καλοκαιριού, ο βορειοδυτικός άνεμος που φυσούσε (ο Βαρδάρης της Θεσσαλονίκης), η λειψυδρία στην πόλη, που οφειλόταν στις μεγάλες ανάγκες για νερό των συμμαχικών στρατοπέδων, η απουσία οργανωμένης πυροπροστασίας, η ίδια η ρυμοτομία και τα οικοδομικά υλικά και τέλος ο <<ζήλος>> των συμμαχικών στρατευμάτων που συμμετείχαν στην κατάσβεση. Όπως φαίνεται, στην προσπάθειά τους να δημιουργήσουν αντιπυρικές ζώνες, οι στρατιώτες ανατίναζαν ολόκληρα

οικοδομικά τετράγωνα, τα οποία μετατρέπονταν αμέσως σε νέες εστίες φωτιάς.

Αμέσως μετά την πυρκαγιά, η κυβέρνηση των Φιλελευθέρων, με επι κεφαλής τον Ελευθέριο Βενιζέλο και συνεργαζόμενους σημαντικούς πολιτικούς της εποχής, αποφασίζει τον ανασχεδιασμό της πόλης. Το έργο αυτό ανατίθεται στο Γάλλο αρχιτέκτονα Ερνέστ Εμπράρ. Από την πρώτη στιγμή, εντύπωση προκαλούν η αποφασιστικότητα και ο ρηξικέλευθος τρόπος με τον οποίο η ελληνική κυβέρνηση αντιμετώπισε το πολυδιάστατο πρόβλημα της ανοικοδόμησης της πόλης. Συχνά αμφισβητούνται τα αίτια της πυρκαγιάς, καθώς και οι στόχοι των τότε κυβερνήσεων για τον ανασχηματισμό του χώρου.

Το **1922-1924** μετά την μικρασιατική καταστροφή και την ελληνοτουρκική σύμβαση για την ανταλλαγή πληθυσμών **καταφθάνουν** στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης **χιλιάδες πρόσφυγες**.

Τον **Οκτώβριο 1944** είναι η περίοδος της **γερμανικής κατοχής**, πείνας, εκτελέσεων και αντιστάσεων. Στις **30 Οκτωβρίου φεύγουν οι Γερμανοί και η πόλη ελευθερώνεται**. Το **1978** στις 20 Ιουνίου σημειώνεται **ισχυρός σεισμός** που συγκλονίζει την πόλη και προκαλεί καταστροφές.

Τα τείχη της Θεσσαλονίκης

Ο βασιλιάς Αντίγονος διάλεξε τη Θεσσαλονίκη ως τον πιο ασφαλή τόπο για να αντιμετωπίσει τον επιδρομέα βασιλιά της Ηπείρου Πύρρο (285 π.Χ.). Αργότερα, το 279 π.Χ., έξω από τα τείχη της πόλης συντρίφτηκε φοβερή επίθεση Κελτών επιδρομέων. Μάλιστα, στη μάχη αυτή, σκοτώθηκε και ο βασιλιάς της Μακεδονίας *Πτολεμαίος ο Κεραυνός*, υπερασπιζόμενος τη Θεσσαλονίκη. Τα τείχη έσωσαν τη Θεσσαλονίκη τον 1ο π.Χ. αιώνα, όταν βάρβαρα Θρακικά φύλα πολióρκησαν την πόλη, σύμφωνα με μαρτυρίες του Ρωμαίου ρήτορα *Κικέρωνα*, που το 58 π.Χ. βρέθηκε στη Θεσσαλονίκη εξόριστος από τη Ρώμη. Για να αντιμετωπισθεί ο κίνδυνος εκείνος, αναγκάστηκαν οι Θεσσαλονικείς να κατασκευάσουν γρήγορα διάφορα οχυρωματικά έργα στην Ακρόπολη της σημερινής Άνω Πόλης και να επισκευάσουν σε πολλά τμήματα τα τείχη. Τα ασφαλή τείχη της πόλης έκαναν επίσης τους οπαδούς του Πομπηίου και άλλους συγκλητικούς, στην εποχή του εμφύλιου πολέμου των Ρωμαίων (49-48 π.Χ.), να καταφύγουν για προστασία στην πόλη που ήταν *φύσει και τέχνη* οχυρή. Κατά τη Ρωμαϊκή περίοδο δεν έγιναν σοβαρά έργα στα τείχη της πόλης παρά μόνο συμπληρώσεις και συντηρήσεις των τειχών της Ελληνιστικής περιόδου. Ίσως μόνο γύρω στη *Χρυσή Πύλη* (σημερινή πλατεία Δημοκρατίας) να ανασκευάστηκε το τείχος, καθώς το 42 π.Χ. τοποθετήθηκε εκεί τιμητική αψίδα για την υποδοχή των νικητών της μάχης των Φιλίππων Αντωνίου και Οκταβίου. Παρόμοιες επεμβάσεις έγιναν, στον ίδιο χώρο, τον 1ο μ.Χ. αιώνα, ενώ στα ανατολικά τείχη, στην περιοχή *Κάμπος* (Campus), πιστεύεται πως ο καίσαρας *Γαλέριος* διεύρυνε τον περιτειχισμένο χώρο της πόλης, για να δημιουργήσει το μεγάλο κτιριακό συγκρότημα των ανακτόρων του (αρχές 4ου μ.Χ. αιώνα). Οι οχυρώσεις της Θεσσαλονίκης συμπληρώθηκαν αργότερα με σοβαρά έργα, κυρίως στο παραθαλάσσιο τμήμα, την εποχή του *Μ. Κωνσταντίνου*, όταν αυτός έκανε την πόλη βάση πολεμική κατά του γαμπρού του *Λικινίου* (324 μ.Χ.). Τον ίδιο αιώνα επισκευάστηκαν τα τείχη της Θεσσαλονίκης με εντολή του αυτοκράτορα *Ιουλιανού του Παραβάτη*, για να αντιμετωπισθούν οι κίνδυνοι από τις συχνές επιδρομές των βαρβάρων. Τα κυριότερα όμως οχυρωματικά έργα στη Θεσσαλονίκη έγιναν επί αυτοκράτορα *Μ. Θεοδοσίου* (379-395 μ.Χ.). Για μία ακόμη φορά τότε, η Θεσσαλονίκη έγινε προσωρινή έδρα του αυτοκράτορα, γιατί προσφερόταν γεωγραφικά και επιχειρησιακά στον πόλεμο κατά των επιδρομέων Γότθων. Επιγραφή που σώζεται στα ανατολικά τείχη αναφέρεται στη δραστηριότητα αυτή του Θεοδοσίου, ο οποίος ανάθεσε όλο το έργο στον ειδικό για οχυρώσεις πόλεων Πέρση *Ορμίδα*: "...τείχεσιναρρήκτοιςΟρμίσδαξετέλεσε την δε πόλι(ν)..."

Αξιόλογες εργασίες στα τείχη της Θεσσαλονίκης έγιναν και επί βυζαντινών αυτοκρατόρων *Ζήνωνα* (474-491), *Αναστασίου Α'* (491-518) και *Λέοντα του Σοφού* (886-912). Μετά την άλωση της πόλης από τους *Σαρακηνούς Άραβες*, το 904, που μπήκαν στη

Θεσσαλονίκη από τα χαμηλά παραθαλάσσια τείχη της, επί Ρωμανού Λεκαπηνού (919-945), υψώθηκαν τα τείχη της θάλασσας και η πόλη έγινε πιο ασφαλής.

Όταν ο αυτοκράτορας Βασίλειος Β΄ Βουλγαροκτόνος (976-1025) έκανε τη Θεσσαλονίκη βάση στους πολέμους του κατά των Βουλγάρων, πραγματοποίησε πολλές συμπληρώσεις και επισκευές στα τείχη της πόλης. Ένα όμως τμήμα των ανατολικών τειχών, συνέχιζε να μένει σχετικά αδύναμο, παρόλο ότι στο σημείο αυτό χτυπούσαν οι επιδρομείς που έφταναν από τη θάλασσα. Αυτή την αδυναμία εκμεταλλεύτηκαν οι Νορμανδοί, για να μπουν στη Θεσσαλονίκη το 1185. Γύρω στα 1230-1232 έγιναν νέες εργασίες στα βόρεια τείχη, στην Ακρόπολη. Τότε κτίζεται ο γνωστός πύργος του όπου υπάρχει η επιγραφή:

"Σθέν(ε)ι Μανουήλ του κρατίστου δεσπότη

ἤγειρε τόνδε πύργον (αυ). (σύν) τω τειχίω

Γεώργιος δουξαπόκαυκος εκ θάθρων

Σθέν(ε)ι Μανουήλ του κρατίστου (δεσπότη)".

Αργότερα, το 14ο αιώνα, καθώς η πόλη απειλείται από τους Καταλανούς, τους Σέρβους και τους Τούρκους, συμπληρώνονται τα παραθαλάσσια τείχη από το στρατιωτικό "λογοθέτη" της πόλης Υαλέο (1316), ενώ η λαϊκή κυβέρνηση των Ζηλωτών (1342-1349) φρόντισε και αυτή για την οχύρωση της πόλης. Με την πτώση των Ζηλωτών, έρχεται στη Θεσσαλονίκη η αυτοκράτειρα Άννα Παλαιολογίνα, που επιμελείται την κατασκευή νέων οχυρωματικών έργων στα ανατολικά τείχη ανοίγοντας και δύο νέες πύλες προς την Ακρόπολη. Στην πύλη που βρίσκεται κοντά στον πύργο του Τριγωνίου (ή της Αλύσεως) υπάρχει η επιγραφή:

"Ανηγέρθη η παρούσα πύλη ορισμῷ της κραταιάς και αγίας ημών

κυρίας και δεσποίνης κυράς Άννης της Παλαιολογίνης υπηρετήσαντος

καστροφύλακος Ιωάννου Χαμαετού... τω ζωξινδικτιώνος Θ." (=1355).

Κατά την περίοδο της Βενετοκρατίας στην πόλη (1423-1430), έγιναν προσπάθειες για να ενισχυθεί η άμυνα της Θεσσαλονίκης με την εκτέλεση νέων έργων στα τείχη, καθώς οι Τούρκοι στένευαν τον αποκλεισμό της πόλης. Στην εποχή αυτή, κατά μία άποψη, ανάγονται οι δύο πύργοι που σώζονται στην πόλη σήμερα, ο Λευκός Πύργος κοντά στη θάλασσα και ο πύργος του Τριγωνίου στην [Άνω Πόλη](#). Παρόμοιοι πύργοι, πιο μικροί σε μέγεθος, υπήρχαν κατά τη βυζαντινή περίοδο σε όλη την περίμετρο των τειχών. Οι πύργοι αυτοί, που ονομάζονταν πρόβολοι, με σχήμα κάτοψης τετράγωνο, πολύγωνο, κυκλικό ή ημικυκλικό, έφταναν τους 70 όταν υπήρχαν όλα τα τείχη της πόλης.

Τα τείχη της Θεσσαλονίκης σχημάτιζαν ένα τετράπλευρο με δύο κάθετες προς τη θάλασσα πλευρές (ανατολικό και δυτικό τείχος) και δύο παράλληλες (παραθαλάσσιο τείχος και τείχος της Ακρόπολης, στο λόφο). Είχαν ύψος, κατά μέσο όρο, 10-12 μ. και ανάπτυγμα 8 περίπου χιλιόμετρα. Στο μεγαλύτερο μέρος τους υπήρχε, προς τα έξω, ένα άλλο τείχος, το έξω τείχος, ή έξω διατείχισμα, ή περίτειχον ή προτείχισμα, όπως το ονόμαζαν οι βυζαντινοί. Τα δύο τείχη είχαν σκοπό να δημιουργούν γραμμές άμυνας κατά των επιδρομέων, ενώ έξω από αυτά, για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, υπήρχε μία τάφρος που γέμιζε με θαλασσινό νερό και είχε ξύλινες γέφυρες που καταστρέφονταν κατά τις εμπόλεμες περιόδους.

Τα τείχη, με φάρδος 10 περίπου πήχεις (4,60 μ.), είναι κατασκευασμένα με πέτρες και τούβλα -"ζωνάρια"- κάθε 2-3 μ., που πολλές φορές γίνονται και τόξα. Κοντά στις πύλες η κατασκευή των τειχών ήταν πιο επιμελημένη και χρησιμοποιούνταν πέτρινα και μαρμάρινα αγκωνάρια ή οπτοπλινθοδομές. Ακόμα, σε πολλά σημεία εντοιχίζονταν σπασμένα αγάλματα και αρχιτεκτονικά μέλη από ελληνικά κτίσματα, βωμούς και επιτύμβιες στήλες. Γνωστές πύλες των τειχών της Θεσσαλονίκης ήταν: η πύλη της Ρώμης (κοντά στο Λευκό Πύργο), η Κασσανδρεωτική πύλη (στη σημερινή πλατεία Συντριβανίου), η Ληταία πύλη (στο δυτικό άκρο της οδού Αγίου Δημητρίου), η Ψευδόχρυση ή Νέα Χρυσή πύλη (στο ανατολικό άκρο της οδού Αγίου Δημητρίου), η Χρυσή πύλη (στη σημερινή πλατεία Δημοκρατίας ή Βαρδαρίου), η πύλη του Γιαλού (κοντά στη θάλασσα). Ακόμα γνωστή πύλη ήταν και αυτή της Άννας Παλαιολογίνας, που σώζεται και σήμερα στην Άνω Πόλη, κοντά στον πύργο του Τριγωνίου. Πάνω στην Ακρόπολη, όπου στρατοπέδευε η φρουρά της πόλης, υπήρχαν 14

μικρές πύλες που λέγονταν *παραπύλια* ή *παραπόρτια* και χρησιμοποιούνταν για στρατιωτικούς - κύρια- λόγους. Παρόμοιες μικρές πύλες υπήρχαν και στο παραθαλάσσιο τείχος.

Μέχρι το 1869 η Θεσσαλονίκη περιβαλλόταν από τα βυζαντινά της τείχη. Αμέσως μετά ένα μεγάλο τμήμα των τειχών κατεδαφίστηκε από τους Τούρκους στην προσπάθειά τους να εξωραΐσουν την πόλη.

Πύργος του Τριγωνίου

Ο Πύργος του Τριγωνίου στην Άνω Πόλη της Θεσσαλονίκης είναι ένα μνημείο από φέρουσα τοιχοποιία που κτίστηκε τον 15ο αιώνα μ.Χ. για οχυρωματικούς λόγους. Σήμερα παρουσιάζει σημαντικές βλάβες στον φέροντα οργανισμό του, που περιλαμβάνουν έντονες ρηγματώσεις, προσβολή από την υγρασία και αποσάθρωση κονιαμάτων, πλίνθων και λίθων. Από την στατική και δυναμική φασματική ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης διαπιστώθηκε η ανάγκη ενίσχυσής του μνημείου, η οποία προτείνεται να πραγματοποιηθεί τόσο με παθητικά μέτρα, (πλήρωση των ρωγμών με ένεμα, αρμολογήματα, τοπικές αναδομήσεις) όσο και με ενεργητικά μέτρα ενίσχυσης, που περιλαμβάνουν περίσφιξη με χαλύβδινους προεντεταμένους δακτυλίους στο εξωτερικό και τοποθέτηση ελκυστήρων στο εσωτερικό. Η εκ νέου ανάλυση του ενισχυμένου φορέα έδειξε ότι οι προτεινόμενες επεμβάσεις είναι προς τη σωστή κατεύθυνση αλλά ο ρεαλιστικός σχεδιασμός της περίσφιξης απαιτεί ελαστοπλαστική θεώρηση της τοιχοποιίας.

ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ ΤΟΥ ΠΥΡΓΟΥ:

Ο Πύργος Τριγωνίου βρίσκεται στη ΒΑ γωνία των τειχών της Θεσσαλονίκης σε αντιστοιχία με τον Λευκό στη ΝΑ γωνία. Πρόκειται για πύργο του πυροβολικού της τουρκικής περιόδου. Κατά τον 20ο αι. χρησιμοποιήθηκε από το Γ' Σώμα Στρατού. Ως μνημείο της πολιτιστικής μας κληρονομιάς χαρακτηρίστηκε το 1962 κατά τη συνολική κήρυξη των τειχών της Θεσσαλονίκης.

Η ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΤΗΣ ΟΝΟΜΑΣΙΑΣ:

Η σημερινή ονομασία του πύργου προέκυψε από το χρονικό του Ιωάννη Αναγνώστου για την Άλωση της Θεσσαλονίκης το 1430. Όπως αναφέρεται, οι Τούρκοι εισέβαλαν στην πόλη από το Τριγώνιο και συγκεκριμένα από έναν αφύλακτο πύργο (Τσάρας, 1958). Δεν έχει όμως καθοριστεί αν Τριγώνιο αποκαλούνταν ο συγκεκριμένος χώρος των τειχών ή ο πύργος που υπήρχε εκεί.

ΕΣΩΤΕΡΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ:

Η είσοδος στο μνημείο γίνεται από τη δυτική πλευρά του. Στο εσωτερικό του συναντώνται οχτώ κύριοι χώροι (ο χώρος εισόδου, τρία πυροβολεία, τρεις χώροι βοηθητικής χρήσης και ένας χώρος με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά οχυρωματικής αρχιτεκτονικής) που οργανώνονται κυκλικά. Οι χώροι αυτοί έχουν διαμορφωθεί στην εξωτερική πλευρά του οικοδομήματος και βρίσκονται σε διαφορετικές μεταξύ τους στάθμες, εκτός από τους χώρους των πυροβολείων οι οποίοι διαμορφώνονται στο ίδιο επίπεδο. Εξάιρεση αποτελεί ο χώρος Χ8, ο οποίος βρίσκεται στο εσωτερικό του σώματος του πύργου. Η πρόσβαση σε κάθε χώρο γίνεται μέσω διαδρόμων και κλιμακοστασίων δημιουργώντας πολλαπλές αδιέξοδες διαδρομές, χωρίς να υπάρχει μια ενιαία κυκλική κυκλοφορία. Όλοι οι χώροι του πύργου καλύπτονται από πλινθόκτιστη ημικυλινδρική καμάρα εκτός από τον κυρίως χώρο εισόδου, ο οποίος καλύπτεται από ημισφαιρικό θόλο επί λοφίων. Τα δάπεδα όλων των χώρων καλύπτονται από λίθινες πλάκες. Το στοιχείο που διαφοροποιεί το μνημείο από παρόμοιες κατασκευές είναι η έλλειψη κεντρικής αίθουσας. Το εσωτερικό τμήμα του αποτελείται από επιχωματώσεις, κάτι που οφείλεται στην παρουσία προγενέστερων φάσεων, όπως τεκμηριώνεται από την ιστορική ανάλυση.

ΕΠΤΑΠΥΡΓΙΟ

Το Επταπύργιο ή αλλιώς Γεντί Κουλέ είναι το πρώτο μνημείο που αντικρίζει ο επισκέπτης της Θεσσαλονίκης είτε φτάσει από στεριά, αέρα ή θάλασσα. Είναι η ακρόπολη και τα τείχη της πόλης εδώ και 2400 χρόνια, από τότε δηλαδή που την ίδρυσε ο Μέγας Αλέξανδρος.

Γύρω στο 1890 το μνημείο χρησιμοποιήθηκε ως ανδρικές, γυναικείες και στρατιωτικές φυλακές.

Κατά τη δεκαετία του 1890, το φρούριο μετατράπηκε σε φυλακή. Η ακριβής ημερομηνία δεν είναι γνωστή με βεβαιότητα, αλλά η φυλακή αναφέρεται σε ένα χάρτη του 1899 της πόλης, παρέχοντας έτσι μια *terminus ante quem* για την αλλαγή. Γι' αυτή τη μετατροπή συνεπάγεται η απομάκρυνση όλων των προηγούμενων κτιρίων στο εσωτερικό του κάστρου, από τα οποία κανένα ίχνος επιζεί σήμερα. Οι αλλαγές στις οχυρώσεις δεν ήταν σημαντικές, αν και ο πρωταρχικός τους ρόλος αντιστράφηκε: από την προστασία των κατοίκων από την εξωτερική απειλή, τώρα υπηρετούσε για την απομόνωση κρατουμένων από τον έξω κόσμο. Η φυλακή διετέλεσε για καιρό τις κύριες εγκαταστάσεις σωφρονισμού της πόλης, όπου κρατούνταν φυλακισμένοι ανεξαρτήτως φύλου ή εγκλήματος. Νέα κτίρια χτίστηκαν κατά μήκος των δύο πλευρών των τειχών, ώστε να βελτιωθεί η λειτουργικότητα του νέου σοφρωνιστικού κέντρου. Η εσωτερική αυλή ήταν χωρισμένη από φράχτες σε πέντε ξεχωριστές μονάδες και στο κέντρο τους στεγάστηκε το κεντρικό παρατηρητήριο. Η φυλακή διέθετε εκκλησάκι και άλλα παραρτήματα, ενώ το παράρτημα που βρισκόταν βόρειο-ανατολικό πύργο καταστράφηκε κατά τη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Τα εξωτερικά κτίρια, στη νότια πλευρά του κάστρου, στεγαζόταν η διοίκηση, η φυλακή των γυναικών, και προς τα δυτικά, τα κελιά απομόνωσης.

Μονή Βλατάδων

Στο βορειοανατολικό άκρο των βυζαντινών κάστρων της Θεσσαλονίκης, δεξιά της μεσαιάς πύλης της ακροπόλεως (την επονομαζόμενη και «πορτάρα») και σε υψόμετρο 130 περίπου μέτρων από τη θάλασσα βρίσκεται η ιστορική Μονή Βλατάδων.

Η Μονή Βλατάδων είναι το μόνο από τα πολυάριθμα βυζαντινά μοναστήρια της Θεσσαλονίκης που διασώθηκε ως τις μέρες μας παρ' όλες τις καταστροφές που έπαθε μέχρι σήμερα και λειτουργεί αδιάκοπα. Στο μέρος όπου βρίσκεται σήμερα η Μονή, στους βυζαντινούς χρόνους υπήρχαν λατομεία, για το λόγο αυτό και η γειτονική Μονή του Οσίου Δαβίδ ονομάζεται και «Λατόμου». Στα χρόνια των Παλαιολόγων (1261-1453) η Θεσσαλονίκη, σύμφωνα με ιστορικές μαρτυρίες, είχε πλήθος μοναστηριών μέσα στα όρια της καστρο περικλειστής πόλης και στη γύρω περιοχή. Ήταν η εποχή που οι Παλαιολόγοι επέδειξαν ιδιαίτερο ζήλο για την τόνωση του θρησκευτικού αισθήματος του λαού, που συνέβαλλε άλλωστε και στην επιθυμητή ενότητα. Ιδιαίτερη φροντίδα προς την κατεύθυνση αυτή εκδήλωσε η αυτοκράτειρα Άννα Παλαιολογίνα, που ήρθε και εγκαταστάθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1351, με προτροπή του Καντακουζηνού, μετά την επικράτηση και τον θρίαμβο του "ησυχασμού", του οποίου ηγούνταν ο μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Γρηγόριος Παλαμάς. Μαζί με τον Παλαμά, ήρθαν τότε στην πόλη και οι ομοϊδεάτες του μοναχοί Δωρόθεος και Μάρκος Βλατής, που η παράδοση τους θέλει Θεσσαλονικείς, καταγόμενους όμως από την Κρήτη. Οι μοναχοί αυτοί, που διακρίνονταν για τη μεγάλη τους μόρφωση και τη βαθιά χριστιανική τους πίστη, ίδρυσαν τη Μονή Βλατάδων, απ' τους οποίους λέγεται πως πήρε και το όνομά της. Την ακριβή ημερομηνία ιδρύσεως της Μονής δεν την γνωρίζουμε, αλλά σύμφωνα με ιστορικές αναφορές πρέπει να ιδρύθηκε περί το 1351. Το νέο μοναστήρι αφιερώθηκε στον Παντοκράτορα Χριστό και τιμούνταν στη γιορτή της Μεταμόρφωσης του Σωτήρα.

Από το παλιό μοναστηριακό συγκρότημα της Μονής Βλατάδων ελάχιστα κτίρια διασώθηκαν σήμερα, αφού το κτήριο έχει υποστεί πολλές καταστροφές. Το Καθολικό της Μονής, ρυθμού σταυροειδούς μετά τρούλου, σώζεται αλλά σώζεται έχει διαφοροποιηθεί ριζικά από αυτό που αρχικά κτίστηκε στο πρώτο μισό του 14ου αιώνα. Μετά τον μεγάλο σεισμό της Θεσσαλονίκης το 1978, η Μονή άρχισε να αναστηλώνεται το 1983. Το κομμάτι του κυρίως ναού, το παρεκκλήσι των Αποστόλων Πέτρου και Παύλου, ο τρούλος με το γύρω τμήμα του, καθώς και ο εσωτερικός νότιος τοίχος είναι ό,τι απέμεινε από το αρχικό κτίσμα. Το αρχικό τέμπλο ήταν μαρμάρινο, αλλά καταστράφηκε και αντικαταστάθηκε με ξύλινο, καθώς επίσης η οροφή, η οποία αφού κατέρρευσε, αναπληρώθηκε με μια ξύλινη. Τα υπόλοιπα ανάγονται χρονικά στο 1801, όταν ο ναός επισκευάστηκε ριζικά, καθώς και η

νότια στοά του ναού και το μικρό πρόπυλο της δυτικής εισόδου κατασκευάστηκαν μόλις το 1907, στη δεύτερη μεγάλη ανακαίνιση. Οι αγιογραφίες, που έγιναν μετά από τον θάνατο του Γρηγόριου Παλαμά, δεν έχουν τις τρύπες λόγω της βαρβαρότητας των Οθωμανών, όπως είναι γνωστό, αλλά δημιουργήθηκαν από τους μοναχούς για καλύτερη ανθεκτικότητα στην κατασκευή τους.

Κατά την τουρκοκρατία, η μονή είχε μεγάλη δύναμη λόγω του νερού που συγκέντρωνε από τον Χορτιάτη στην υδροδεξαμενή και με αγωγούς το μετέφερε και ύδρευε όλη την πόλη. Γι' αυτόν το λόγο, οι Οθωμανοί έδωσαν προνόμια στην μονή, εκμεταλλευόμενοι τη δύναμή της. Ενώ χρησιμοποιήθηκε από αυτούς, δεν υπάρχουν στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι η μονή έγινε τζαμί.

Μία άλλη ονομασία της μονής είναι ως Τσαούς μοναστήρι (τσαούς = λοχίας). Λέγεται ότι το όνομα αυτό το πήρε από τον Τσαούς Μπέη, ο οποίος πήγε στη μονή για να φυλάει τη δεξαμενή με το νερό ή για να επισκευάσει έναν πύργο.

Εκτός από το καθολικό της Μονής Βλατάδων υπάρχουν στον αύλειο χώρο της: το "Ηγουμενείο", που κτίστηκε το 1926 πάνω σε θεμέλια προϋπάρχοντος ανάλογου κτίσματος, ένας νεότερος ναΐσκος της Θεοτόκου και το σύγχρονο συγκρότημα του Πατριαρχικού Ιδρύματος Πατερικών Μελετών. Στο νοτιοδυτικό τμήμα της Μονής, κάτω από βράχο, βρίσκεται η παλιά υδατοδεξαμενή (στέρνα) της Μονής. Ακόμα, στο εξωτερικό του κτηρίου, υπάρχει ένας πίνακας, το "Πασχάλιο", με το οποίο οι μοναχοί υπολόγιζαν τις μέρες που πέφτει το Πάσχα. Τέλος, μια σημαντική λεπτομέρεια στην αυλή είναι το κλουβί με παγώνια, τα οποία με τις δυνατές κραυγές τους ειδοποιούσαν για τυχόν εισβολή και με τα "μάτια" στις ουρές τους τρόμαζαν τους εχθρούς.

Ναός του Όσιου Δαυίδ

Στην Άνω πόλη της Θεσσαλονίκης βρίσκεται ο Ναός του Όσιου Δαυίδ ή αλλιώς η Μονή Λατόμου η οποία πήρε το όνομα της λόγω των λατομείων που υπήρχαν γύρω στην πόλη. Είναι μνημείο μοναδικής αρχαιολογικής και ιστορικής αξίας, καθώς αποτελεί τον πρόδρομο του σταυροειδούς' ναού με τρούλο, όπου εμφανίστηκε πολύ αργότερα (δεύτερη χιλιετία). Πάνω στην βάση αυτή διαμορφωνόταν ένας –όχι απόλυτα κανονικός- τρούλος. Σήμερα ένα τμήμα του ναού (δυτικό) δεν υπάρχει.

Στο ρωμαϊκό αιώνα η Θεοδώρα, κόρη του Γαλέριου Μαξιμιανού, αν και καταγόταν από ειδωλολατρική οικογένεια έδωσε εντολή να χτιστεί στη θέση αυτή ένα λουτρό με σκοπό να λατρεύει κρυφά τον χριστιανισμό και να τον κοσμήσουν με ένα ψηφιδωτό. Μέχρι και στα χρόνια της Εικονομαχίας (726-843) το ψηφιδωτό δεν έχει αποκαλυφθεί. Μετά όμως από τον σεισμό (813-820) ήρθε στην επιφάνεια η παράσταση του Χριστού.

Σύμφωνα με αρχαιολογικά δεδομένα τον 5ο αιώνα ο ναός ξαναχτίστηκε. Σήμερα υπάρχει ο μισός ναός και έχουν γίνει αρκετές αλλαγές, όπως η μεταφορά της πόρτας προς το νότο. Στο ψηφιδωτό παρουσιάζεται ο Χριστός σε νεαρή ηλικία να κάθεται πάνω σε ένα ουράνιο τόξο το οποίο συμβολίζει τον ουρανό και πατάει πάνω σε ένα ποτάμι, το οποίο συμβολίζει τον ποταμό που βαπτίστηκε. Στα δύο άκρα υπάρχουν ο προφήτης Ιεζεκιήλ και ο προφήτης Αβακκούμ και παρουσιάζονται με διαφορετική διάθεση. Ο προφήτης Ιεζεκιήλ απεικονίζεται πως βλέπει ένα όραμα και μένει έκπληκτος και ο προφήτης Αβακκούμ απεικονίζεται γαλήνιος έχοντας διαφορετική στάση σώματος.

Στα μέσα του 12ου αιώνα ο ναός επισκευάζεται και πλέον απεικονίζονται εικόνες του Χριστού ως έφηβος και ως ενήλικας. Επίσης κάτω από τη μοκέτα του ναού γίνεται η ταφή των νεκρών και οι τάφοι είναι βραχώδης και καλυμμένοι από μάρμαρο.

Ναός Προφήτη Ηλία Θεσσαλονίκης

Ο ναός του Προφήτη Ηλία αποτελεί σημαντικό μνημείο της Θεσσαλονίκης και ένα από τα πιο αντιπροσωπευτικά δείγματα ναοδομίας της Παλαιολόγειας περιόδου. Ο αρχιτεκτονικός του τύπος, τετρακίονιος σταυροειδής εγγεγραμμένος με πλάγιους χώρους, γνωστός ως αθωνικός ή αγιορείτικος χρησιμοποιήθηκε αποκλειστικά για καθολικά μονών και είναι

μοναδικός στη Θεσσαλονίκη. Βρίσκεται στη σημερινή συμβολή των οδών Ολυμπιάδος και Προφήτη Ηλία στην Άνω Πόλη, σε ένα φυσικό ύψωμα που παλαιότερα έκανε το ναό να δεσπόζει στην πόλη, με τον επιβλητικό όγκο του και τον περίτεχνο τρούλο του, που τονίζουν με κεραμοπλαστικό διάκοσμο.

Αφιέρωση και ιστορία

Αρχικά, ο ναός ταυτιζόταν από τους ερευνητές με το καθολικό της Νέας Μονής λόγω της θέσης του στην περιοχή όπου αναζητούνται τα βυζαντινά ανάκτορα που καήκαν το 1342 από τους Ζηλωτές. Η Νέα Μονή ιδρύθηκε μεταξύ των ετών 1360-1370 από το μοναχό Μακάριο Χούμνο και ήταν αφιερωμένη στην Παναγία. Η πρόσφατη όμως μελέτη τουρκικών πηγών δείχνει ότι μια τέτοια ταύτιση είναι αδύνατη καθώς αναφέρεται ότι ο ναός μετατράπηκε σε τζαμί μετά το 1430 από τον Badrali Mustafa πασά, ενώ η Νέα Μονή λειτούργησε τουλάχιστον ως το 1556. Το ότι δεν πρόκειται για το καθολικό της Νέας Μονής φαίνεται και από τις τοιχογραφίες του νάρθηκα που μαρτυρούν ότι πρόκειται για ναό αφιερωμένο στο Χριστό και όχι στην Παναγία καθώς και από το γεγονός ότι ο αριθμός των 17 μοναχών που ορίστηκαν από το Μακάριο Χούμνο για τη Νέα Μονή ήταν πολύ μικρός για έναν ναό με το μέγεθος του Προφήτη Ηλία.

Η αφιέρωση του στο βιβλικό προφήτη είναι πρόσφατη, καθώς η αρχική του ονομασία ξεχάστηκε στα πεντακόσια χρόνια της Τουρκοκρατίας, πράγμα που άλλωστε συνέβη με αρκετούς βυζαντινούς ναούς της Θεσσαλονίκης. Σύμφωνα με μία άποψη, η σημερινή αφιέρωσή του οφείλεται σε παρετυμολογία του τουρκικού ονόματος Sarayli τζαμί από τους χριστιανούς έτσι ώστε να βρεθεί κάποια σχέση με τη λαϊκή ονομασία αη-Λιάς. Σύμφωνα με μία άλλη άποψη το τουρκικό όνομα του τζαμιού θεωρήθηκε από τους ερευνητές Texier και Pullan ως παραφθορά του ονόματος του προφήτη, καθώς ηχούσε πολύ κοντά στο Saint Elie.

Μετά την απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης, ο ναός αποδόθηκε εκ νέου στη χριστιανική λατρεία. Η σημερινή του μορφή είναι αποτέλεσμα αναστηλωτικών εργασιών των ετών 1956-1961, κατά τις οποίες ανακατασκευάστηκαν το περίστωο, οι τρούλοι του νάρθηκα και τα δυτικά παρεκκλήσια και αφαιρέθηκαν οι μεγάλες τουρκικές προσθήκες.

Εσωτερικός διάκοσμος

Ο τοιχογραφικός διάκοσμος κάλυπτε εσωτερικά όλο το ναό. Σήμερα σώζονται αποσπασματικά σκηνές από το Βίο και τα θαύματα του Χριστού στη λιτή και μορφές αγίων στους χορούς, τα «τυπικαριά» και τα παρεκκλήσια της στοάς. Ο έντονος ρεαλισμός και η εκφραστικότητα τους αισθητοποιούν την αγωνία και τον φόβο για το αναπότρεπτο. Ξεχωρίζει η βρεφοκτονία για το ρεαλισμό της και την ψυχογραφική αλήθεια των τρομαγμένων μορφών.

Στην εποχή της Τουρκοκρατίας ο ναός μετετράπη σε τζαμί και οι τοιχογραφίες επιχρίστηκαν με κονίαμα. Οι επωνυμία Σεραϊλί τζαμί (= τζαμί του παλατιού) που έλαβε, συνδέθηκε με την λαϊκή παράδοση περί υπάρξεως βυζαντινού παλατιού στην περιοχή. Το 1958-60 αφαιρέθηκαν τα αναλημματικά στοιχεία που προστέθηκαν επί Τουρκοκρατίας.

Εικάζεται από μελετητές της βυζαντινής τέχνης ότι οι τοιχογραφίες του Προφήτη Ηλία επηρέασαν αποφασιστικά τις μεταγενέστερες τοιχογραφίες μερικών εκκλησιών της περιοχής της Morava στη Σερβία.

Ο ναός του Αγίου Δημητρίου

Αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα βυζαντινά μνημεία της Θεσσαλονίκης. Βρίσκεται στην ομώνυμη οδό και είναι πεντάκλιτη βασιλική με εγκάρσιο κλίτος και με πλούσιο ζωγραφικό και μαρμάρινο διάκοσμο με περίτεχνα κιονόκρανα. Στο υπόγειο του ναού βρίσκεται ο χώρος μαρτυρίου του Αγίου. Από τα ψηφιδωτά του, ξεχωρίζει αυτό που απεικονίζει τον ίδιο τον άγιο με δύο μικρά παιδιά και ένα άλλο, που απεικονίζει τον άγιο ανάμεσα στον επίσκοπο και στον έπαρχο οι οποίοι ανακαίνισαν το ναό. Ο σημερινός ναός κτίστηκε από τον επίσκοπο Ιωάννη τον 7ο αιώνα, στα ερείπια παλαιότερου ναού.

Το σημερινό κτίσμα είναι ξυλόστεγο χωρίς θόλο και οι διαστάσεις κάτοψής του είναι 43,58 μ. (μήκος) και 33 μ. (πλάτος).

Το 1988 ο ναός ανακηρύχθηκε Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς από την UNESCO.

Ιστορία του ναού

Ψηφιδωτό με τον Άγιο Δημήτριο με παιδιά από τον ομώνυμο ναό του

Χρονολόγηση

Η χρονολογία ανέγερσης του ναού δεν μας είναι επακριβώς γνωστή. Στο κείμενο των θαυμάτων του Αγίου Δημητρίου, διαβάζουμε ότι ο πρώτος ναός οικοδομήθηκε από τον έπαρχο του Ιλλυρικού Λεόντιο το 412-413 μ.Χ. Όταν αυτός κήκε, ανάμεσα στα 628-634, χτίστηκε στη θέση του πεντάκλιτη βασιλική

Ο αρχικός μικρός ναός

Σύμφωνα με κάποιες πηγές, πρωτοχτίστηκε πάνω από ένα ρωμαϊκό λουτρό στο οποίο μαρτύρησε ο άγιος το 303. Σύμφωνα με την παράδοση, από το σημείο όπου μαρτύρησε ο άγιος άρχισε να αναβλύζει μύρο. Το 324 που ορίστηκε ο χριστιανισμός σαν επίσημη θρησκεία του κράτους οι Θεσσαλονικείς οικοδόμησαν ένα μικρό τρίκλιτο ναό στο σημείο αυτό. Η φήμη του ναού αυτού σύντομα εξαπλώθηκε σε όλο τον χριστιανικό κόσμο διότι αποδείχτηκε ότι το μύρο είχε ιαματικές ιδιότητες. Προσκυνητές κατέφταναν από όλα τα μέρη του κόσμου για να προσευχηθούν και να θεραπευτούν. Ανάμεσα σε αυτούς προσήλθε και ο έπαρχος του Ιλλυρικού, Λεόντιος. Σύμφωνα με την παράδοση, ο Λεόντιος θεραπεύτηκε από κάποια ανίατη ασθένεια που τον ταλάνιζε και σε ένδειξη ευγνωμοσύνης προς τον Άγιο, αντικατέστησε το μικρό τρίκλιτο ναό με μια επιβλητική Βασιλική το 413. Η Βασιλική στεκόταν εκεί μέχρι και τα χρόνια του αυτοκράτορα Ηρακλείου (610-641) και κατόπιν καταστράφηκε από φωτιά.

Ληλασίες

Ο ναός ανοικοδομήθηκε με μερικές διαφοροποιήσεις αμέσως μετά.

Το 904 όμως λεηλατήθηκε από τους Σαρακηνούς και λίγο αργότερα το 1185 ξανά λεηλατήθηκε από τους Νορμανδούς.

Κατά τη δεύτερη λεηλασία, τα λείψανα του αγίου μεταφέρθηκαν στην Ιταλία από καλόγερους που ήθελαν να τα διασώσουν. Το 13ο αιώνα ο ναός επισκευάστηκε και ανακαινίστηκε. Την εποχή εκείνη χτίστηκε και το παρεκκλήσι του Αγίου Ευθυμίου στην νοτιοανατολική πλευρά του ναού του Αγίου Δημητρίου από τον πρωτομάστορα Μιχαήλ Γλαβά Ταρχανειώτη, σύμφωνα με την επιγραφή που βρίσκεται στο παρεκκλήσι.

Το 1430, κατά την άλωση της Θεσσαλονίκης από τους Οθωμανούς, ο ναός δέχτηκε μια ακόμα πιο βάνανυση λεηλασία, σε σημείο που οι τοίχοι του έμειναν σχεδόν γυμνοί. Το 1481 τοποθετήθηκε στην αριστερή αρχή του κεντρικού κλίτους του ναού ο τάφος του Λούκα Σπανδούνη, ενός ανθρώπου που προσέφερε αρκετά χρήματα στο ναό. Έπειτα από 12 χρόνια η εκκλησία μετατράπηκε σε μουσουλμανικό τέμενος με το όνομα Κασημιά Τζαμί και παρέμεινε στην κατάσταση αυτή έως την απελευθέρωση της.

Στη μεγάλη πυρκαγιά, η οποία κατέστρεψε τα 2/3 της πόλης τον Αύγουστο του 1917, το μνημείο σχεδόν αφανίστηκε ακολουθώντας τη μοίρα του σε μια ακόμη πυρκαγιά. Τέλος ο ναός αναστηλώθηκε και παραδόθηκε στους πιστούς στις 26 Οκτωβρίου του 1949, την ημέρα της γιορτής του αγίου.

Η σημερινή εκκλησία εγκαινιάστηκε το 1958. Είναι μια μεγάλη εκκλησία βασιλικού ρυθμού χωρισμένη με 4 κιονοστοιχίες σε 5 διαδρόμους

Λίγο αργότερα το 1978 τα λείψανα του Αγίου επέστρεψαν από το αββαείο του Αγίου Λαυρεντίου στο Κάμπο της Ιταλίας και τοποθετήθηκαν σε μια αργυρή λάρνακα όπου φυλάσσονται ως σήμερα. Από το 1988 το υπόγειο λειτουργεί ως εκθεσιακός χώρος, όπου εκτίθενται συλλογή γλυπτών, κιονόκρανων, θωρακίων και αγγείων από το ναό του Αγίου Δημητρίου.

Εκθέματα

Τα σημαντικότερα εκθέματα του μουσείου είναι:

- Η Κρήνη αγιάσματος και μύρου, σε τρεις φάσεις (4ος, 6ος και 12ος - 13ος αιώνας)
- Αρχιτεκτονικά γλυπτά (επίκρανα, θωράκια κ.α.) της πρώτης φάσεως του ναού (5ος αιώνας).
- Θραύσματα κιβωρίου Αγίας Τράπεζας του 13ου αιώνα.
- Θραύσματα διακόσμησης ταφικού πιθανότατα μνημείου του 14ου αιώνα
- Τα ψηφιδωτά και οι τοιχογραφίες του ναού.
- Στο ναό του αγίου Δημητρίου διασώζονται ελάχιστα ψηφιδωτά γιατί τα πιο πολλά καταστράφηκαν στην πυρκαγιά του 1917. Τα πιο πολλά από αυτά απεικονίζουν τον Άγιο αλλά και άλλα πρόσωπα, όπως τον Άγιο Σέργιο σε στάση προσευχής.
- Περίφημη είναι η τοιχογραφία που απεικονίζει τον Ιουστινιανό τον Α΄ και την ακολουθία του και βρίσκεται στο νότιο τοίχο. Στην πρώτη δυτική τετράγωνη κολόνα βρίσκουμε άλλη μια τοιχογραφία με τον αρχιεπίσκοπο της Θεσσαλονίκης Γρηγόριο τον Παλαμά και με τον αυτοκράτορα Ιωάννη ΣΤ΄ Καντακουζηνό, που χρονολογείται από τον 8ο αιώνα.

Ο αύλειος χώρος

Η αυλή που βρίσκεται μπροστά, στη δυτική πλευρά του ναού, πριν από την πυρκαγιά του 1917 έφερε πύλη και υπολείμματα του αρχαίου σταδίου. Σήμερα το μόνο που έμεινε είναι η μεγάλη μαρμάρινη στρογγυλή λεκάνη της φιάλης του αγιασμού, που αρχικά ήταν περιστοιχισμένη από οκτώ μαρμάρινους κίονες, η οποία είναι στολισμένη εξωτερικά με ραβδώσεις και κατασκευάσθηκε την τελευταία περίοδο του Βυζαντίου.

Στο χώρο της αυλής υπάρχει επίσης ο τάφος και η προτομή του μακαριστού Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Παντελεήμονος του Β' (1925 - 2003), ο οποίος επανέφερε επί των ημερών του τα ιερά λείψανα του Αγίου Δημητρίου στη Θεσσαλονίκη

ΚΡΥΠΤΗ

Η είσοδος της κρύπτης βρίσκεται δίπλα από τον δεξιό πεσσό του ιερού βήματος και οδηγεί στο χώρο εκείνο που σύμφωνα με την παράδοση φυλακίσθηκε, μαρτύρησε και τάφηκε ο Άγιος Δημήτριος. Πρόκειται για το ανατολικό τμήμα του μεγάλου ρωμαϊκού λουτρού που βρισκόταν κοντά στην αγορά και το στάδιο για την εξυπηρέτηση των αθλητών. Σήμερα κάτω από το ιερό βήμα βρίσκεται ο κεντρικός χώρος της κρύπτης, η οποία κρύπτη ήταν και αποτελεί μέχρι σήμερα λατρευτικό χώρο, με κέντρο το ναϊδριο που υπάρχει αριστερά καθώς κατεβαίνουμε και που πιθανότατα είναι και ο τόπος όπου ακριβώς μαρτύρησε ο Άγιος. Το μαρμάρινο Κιβώριο που βρίσκεται στο κέντρο της κρύπτης είναι το σημείο όπου έρρεε το αγίασμα και το μύρο, από αγωγούς που ξεκινούσαν από το φρέαρ και από το κιβώριο του Αγίου καταλήγοντας στη μαρμάρινη φιάλη, η βάση της οποίας φαίνεται μπροστά στο Κιβώριο.

Στο χώρο εκτίθενται διάφορα αγγεία, πήλινα, γυάλινα ή μεταλλικά, όπου συνέλεξαν οι πιστοί το αγίασμα και το μύρο. Σε χαρακτηριστικά σημεία της κρύπτης υπάρχουν υπολείμματα τοιχογραφιών, επιγραφές και γλυπτά που προέρχονται κυρίως από το ναό του 5ου αιώνα και τα οποία μαρτυρούν την ιστορία του Ναού του Αγίου Δημητρίου και το μεγαλείο της τιμής του Μυροβλύτη και Προστάτη Αγίου της Θεσσαλονίκης και όλης της Οικουμένης.

Ρωμαϊκή Αγορά

Το 168π.Χ. ,καθώς η Θεσσαλονίκη ήταν μια ελεύθερη, φοροαπαλασσύμενη πόλη με δικό της νόμισμα, δημιουργείτε κοντά στην θάλασσα η Ρωμαϊκή αγορά. Το όνομα της το πήρε από τον Κάσσανδρο και είναι ίδιο μέχρι και σήμερα , 2.000 χρόνια μετά.

Η Ρωμαϊκή αγορά ήταν τόπος συγκέντρωσης των αντρών, κυρίως, και γύρω από την πλατεία, που ήταν ένας πλακόστρωτος χώρος, υπήρχαν διάφοροι χώροι και καταστήματα. Η αγορά καταλαμβάνει έκταση 20 στρεμμάτων, ενώ σήμερα βλέπουμε μόνο ένα μέρος της καθώς το υπόλοιπο εκτείνεται κάτω από τις σημερινές πολυκατοικίες, οργανώνεται σε σχήμα "Π" γύρω από μια πλακοστρωμένη πλατεία διαστάσεων 146μ.χ75μ. που ανοίγει στην βόρεια πλευρά.

Οι κύριες εισοδοί της ήταν βόρεια και νότια, ώστε να περνάει καθαρός αέρας. Γύρω από την πλακόστρωτη πλατεία υπήρχαν από τις τρεις πλευρές τις (βόρεια, νότια και δυτικά) διπλές στοές με κορινθιακές κιονοστοιχίες, πιθανόν διώροφες και στο βάθος σειρές δωματίων. Στην νότια πλευρά υπήρχε φυσικό φως και εξαερισμός λόγω της θολοσκεπάστης κρυπτής στοάς και μπροστά από αυτήν σειρά 20 δωματίων, που λειτουργούσαν ως μαγαζιά, ενώ υπήρχε και μια αποθήκη με κρασί, λάδι, νερό και δημητριακά σε περίπτωση έλλειψης. Κοντά στην πλατεία υπήρχαν εργαστήρια κατασκευής πήλινων και μεταλλικών προϊόντων, ενώ στην νοτιοανατολική βρισκόταν ένα Βαλανείο(λουτρό) και στα ανατολικά υπήρχαν ιδιωτικές κατοικίες.

Μέσα στο 2ο αι., η Ρωμαϊκή αγορά αναπτύσσεται και η κύρια είσοδος της γίνεται η ανατολική, αφού εκεί συγκεντρώνονταν για τις διοικητικές λειτουργίες. Στο κέντρο της χτίστηκε ένα ωδείο 200 ατόμων με δωμάτια για τους ηθοποιούς. Το κτίσμα αυτό ήταν καμπύλο και πλήρως διακοσμημένο. Ακόμη, σώζονται τρία αγάλματα μουσών και ένα άγαλμα γυναίκας, που πιθανόν συνδέονται με τον Απόλλων, θεό της μουσικής και της ποίησης. Εκτός από συναυλίες και δραματικές παραστάσεις, φιλοξενούσε και πολιτικές συγκεντρώσεις λειτουργώντας έτσι ως βουλευτήριο. Λόγω αυτού και των πολλών παραστάσεων στις οποίες συμμετείχαν και οι πολίτες, το ωδείο επεκτάθηκε κατά 200 θέσεις έχοντας συνολικά πλέον 400 θέσεις. Στην ίδια πλευρά νοτιότερα το δωμάτιο αναγνωρίστηκε ως χώρος φύλαξης των αρχείων, δηλαδή των εγγράφων της δημόσιας διοίκησης, ενώ στην βόρεια πλευρά της ίδιας πτέρυγας εντοπίστηκε το νομισματοκοπείο, καθώς και δωμάτιο με άμορφα νομίσματα. Μετά από ανασκαφές προς βόρεια βρέθηκε η βιβλιοθήκη.

Οι ανθρωπίνες επιδράσεις που έχει δεχτεί ο χώρος της Ρωμαϊκής αγοράς, ήταν αρχικά από τους Εβραίους που αφού βοηθούσαν στην βιομηχανία και στο εμπόριο, τους δόθηκαν εκτάσεις ώστε να κτίσουν σπίτια νότια κοντά σε αγάλματα, τις μαγεμένες. Οι μαγεμένες ήταν γυναικεία αγάλματα που βρισκόντουσαν νότια της αγοράς και επί της τουρκοκρατίας το 1492μ.Χ.δόθηκαν ,λόγω καλών διπλωματικών σχέσεων, και τώρα έχουν γίνει πλέον γαλλικής καταγωγής, αφού βρίσκονται στο Λούβρο και επιτρέπουν μόνο την αντιγραφή τους. Γνωστή είναι η Ρωμαϊκή αγορά στον Χριστιανισμό καθώς ο Απόστολος Παύλος δίδαξε εκεί το 50μ.Χ.

Η Ρωμαϊκή αγορά ανακαλύφθηκε από τον Φίλιππο Πετσά το 1966-1967, καθώς ήταν ο μόνος που έφερε αντίρρηση σε όσους ήθελαν να χτίσουν εκεί την πλατεία των δικαστηρίων. Έτσι βρίσκει μια σωζόμενη όρθια κολώνα, παρόμοια με αυτήν της πλατείας Αριστοτέλους κι έτσι σταμάτησε τα σχέδια τους.

ΚΑΜΑΡΑ

Ένα από τα πιο χαρακτηριστικά μνημεία της Θεσσαλονίκης είναι η Καμάρα, που βρίσκεται πάνω από την πλευρά της οδού Εγνατίας, και σε μικρή απόσταση από την Ροτόντα. Η Καμάρα ανήκει στο Γαλεριανό συγκρότημα και εντάσσεται στην εποχή της ύστερης αρχαιότητας και συγκεκριμένα στην περίοδο της λεγόμενης Τετταρχίας. Λέγεται και θριαμβικό τόξο καθώς και αψίδα του Γαλερίου. Το 297 ξεκίνησε η κατασκευή της Καμάρας για να τιμηθεί ο Ρωμαίος αυτοκράτορας , Γαλέριος επειδή νίκησε τους Πέρσες. Η κατασκευή της, ολοκληρώθηκε το 300μΧ. Η σημερινή της μορφή μοιάζει με την παλιά αλλά λείπει ένα ακόμη κομμάτι. Το 1960 κάτω από την Καμάρα, περνούσε το τραμ. Επιπλέον, στις μέρες μας το έδαφος στο οποίο είναι χτισμένη η Καμάρα, έχει ξεχωριστά και διαφορετικά πλακάκια γιατί δείχνει που πατούσε παλαιότερα. Στη σημερινή Καμάρα έχουν τοποθετηθεί κάγκελα εξαιτίας των καταστροφών.

Όσο αφορά την αρχιτεκτονική της Καμάρας, παρατηρείται ότι λείπει το αριστερό κομμάτι

που είναι ο τέταρτος πεσσός του τόξου που θα πατούσε στο οδόστρωμα της σημερινής Εγνατίας, και όλο το αντίστοιχο ανατολικό τόξο. Τα δύο αυτά τόξα ενώνονταν σχηματίζοντας τρούλο, ενώ από κάτω περνούσε πομπική οδός που πλαισιωνόταν με κιονοστοιχίες δεξιά και αριστερά και ένωνε τα ανάκτορα με τη Ροτόντα. Κάτω από την αψίδα περνούσε η Εγνατία. Επιπλέον, σήμερα σώζονται δύο κύριοι πεσσοί και ένας δευτερεύων, που συνδέονται με πλίνθινο τόξο. Οι κύριοι πεσσοί φέρουν επένδυση από μαρμάρινες από μαρμάρινες πλάκες που απεικονίζονται σκηνές μάχης στην περιοχή της Περσίας. Επίσης, πάνω υπάρχουν ζώα και συγκεκριμένα Περσικοί ελέφαντες. Τη νίκη λοιπόν του Γαλερίου εναντίον του Ναρσή αφηγούνταν οι τέσσερις κύριοι πεσσοί του μνημείου. Τα εικονογραφικά θέματα που αναπτύσσονται σε ζώνες, από τέσσερις στις τρεις πλευρές του κάθε πεσσού και από δύο σε κάθε πλευρά που βρίσκεται απέναντι από τους δευτερεύοντες πεσσούς.

Οι πρώτες στερεωτικές εργασίες για την αποκατάσταση του μνημείου, έγιναν επί Τουρκοκρατίας το 1889. Το 1945 και το 1952 έγιναν εργασίες στερέωσης και συντήρησης στους δύο κεντρικούς πεσσούς. Κάτω από την Καμάρα περνούσε γραμμή του τραμ, η οποία μετατοπίστηκε το 1954 με τη διάνοιξη της Εγνατίας και το χαμήλωμα του υψομετρικού επιπέδου της, που εμφάνισε και τις βάσεις των πεσσών. Εξαιτίας της ατμοσφαιρικής ρύπανσης η φθορά του μνημείου ήταν ραγδαία τις τελευταίες δεκαετίες. Η Εφορεία Προϊστορικών και κλασικών Αρχαιοτήτων πραγματοποίησε συντήρηση, στερέωση και καθαρισμό των μαρμάρινων ανάγλυφων κατά το διάστημα 1991-2001. Μερικά χρόνια μετά τον καθαρισμό, δυστυχώς, οι φθορές από την ατμοσφαιρική ρύπανση είναι και πάλι ορατές και με γυμνό μάτι.

Ροτόντα

Η Ροτόντα είναι από τα πιο καλοδιατηρημένα κτίρια – μνημεία στη Θεσσαλονίκη. Η Ροτόντα ανήκει στα περίκεντρα οικοδομήματα, στο κυκλικό της σχήμα άλλωστε οφείλει και την ονομασία της. Χτίστηκε στα χρόνια του καίσαρα Γαλερίου, γύρω στα 306 μΧ, ως ναός του Δία ή του Κάβειρου ή κατά άλλους ως Μουσουλείο του ίδιου. Στον άξονα της κατέληγε πομπική οδός που συνέδεε τη Θριαμβική αψίδα του Γαλερίου με το ανακτορικό συγκρότημα, που έχει ανασκαφεί νοτίως της Εγνατίας οδού. Το μνημείο, όπως και τόσα άλλα εκείνη την εποχή, μετατράπηκε σε χριστιανικό ναό στα χρόνια του αυτοκράτορα Θεοδοσίου Α' ή λίγο αργότερα και αφιερώνεται στον Παντοκράτορα, με την προσωινυμία «Δύναμις» (ή κατά μία άλλη άποψη στους Αγ. Ασώματος)

Το κτήριο έχει ύψος 24,50μ. Διάμετρο και 29,80μ..

Το 1590 μετατράπηκε σε τζαμί από τον Σείχη Σουλείμάν Χαρτατζί Εφέντη Αίσθηση προκαλούν τα ψηφιδωτά της Ροτόντας στις τρεις κόγχες και στα τέσσερα παράθυρα που σώζονται σήμερα έχοντας καθαρά διακοσμητικό χαρακτήρα, με πλούσια μοτίβα νατουραλιστική απόδοση και πολυχρωμία.. Την ίδια εποχή, ο πελώριος θόλος (διαμέτρου 24 μέτρων), οι καμάρες και τα τόξα των παραθύρων διακοσμήθηκαν με περίτεχνα ψηφιδωτά. Το εικονογραφικό πρόγραμμα του ναού ήταν εξαιρετικά σύνθετο και μας είναι σε γενικές γραμμές γνωστό. Στην κορυφή του τρούλου υπήρχε ο παντοκράτορας πλαισιωμένος από αγγέλους, ενώ στη χαμηλότερη ζώνη (που σώζεται σε καλύτερη κατάσταση) υπήρχαν σειρές αγίων ιστάμενες μπροστά από ένα επαναλαμβανόμενο αρχιτεκτονικό σκηνικό. Ως κεντρικό θέμα εικονιζόταν μάλλον η δεύτερη έλευση του Χριστού.

Λευκός Πύργος

Ο Λευκός Πύργος, το μνημείο-σύμβολο της Θεσσαλονίκης, που σήμερα υψώνεται μοναχικός στην παραλία της πόλης, στο παρελθόν αποτελούσε το νοτιοανατολικό πύργο της οχύρωσής της. Σύμφωνα με περιγραφές περιηγητών και παλαιές απεικονίσεις της πόλης, το θαλάσσιο τμήμα του τείχους, που κατεδαφίστηκε το 1867, είχε τρεις πύργους, από τους οποίους ο ανατολικός ήταν ο Λευκός Πύργος, κτισμένος ακριβώς στο σημείο όπου

συναντιόταν το ανατολικό με το θαλάσσιο τείχος. Η ακριβής χρονολόγησή του δεν είναι γνωστή, αλλά είναι σχεδόν βέβαιο ότι κτίσθηκε στα τέλη του 15ου αι., μετά την κατάκτηση της Θεσσαλονίκης από τους Τούρκους, και αντικατέστησε έναν παλαιότερο βυζαντινό πύργο, ο οποίος αναφέρεται από το μητροπολίτη Θεσσαλονίκης Ευστάθιο, στην περιγραφή της πολιορκίας της πόλης από της Νορμανδούς το 1185. Στη μακρά ιστορία του, ο πύργος έχει αλλάξει κατά καιρούς ονόματα και χρήσεις. Τον 18ο αιώνα αναφέρεται ως "Φρούριο της Καλαμαριάς", ενώ το 19ο αιώνα ως "Πύργος των Γενιτσάρων" και "Πύργος του Αίματος". Τα δύο τελευταία ονόματα οφείλονται στο γεγονός ότι ήταν φυλακή βαρυποινιτών και η όψη του βαφόταν με αίμα από τις συχνές εκτελέσεις των φυλακισμένων από τους Γενίτσαρους. Το 1890 ένας κατάδικος για να αποκτήσει την ελευθερία του άσπρισε με ασβέστη τον πύργο και από τότε έμεινε η σημερινή ονομασία του, "Λευκός Πύργος". Μετά την απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης, το 1912, ο πύργος περιήλθε στο ελληνικό δημόσιο και είχε κατά καιρούς διάφορες χρήσεις. Στη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου στέγαζε το κέντρο διαβιβάσεων των Συμμάχων, ενώ το 1916 ένας του όροφος χρησιμοποιήθηκε για τη φύλαξη αρχαιοτήτων που προέρχονταν από τις αρχαιολογικές δραστηριότητες των βρετανικών δυνάμεων στη ζώνη ευθύνης τους. Ακόμη χρησιμοποιήθηκε για την αεράμυνα της πόλης και ως Εργαστήριο Μετεωρολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Οι τελευταίοι που στεγάσθηκαν στον πύργο πριν από την αναστήλωση του ήταν οι Ναυτοπρόσκοποι. Στην αρχή του 20ού αιώνα στο χώρο γύρω από τον πύργο λειτουργούσε το περίφημο καφενείο και το "Θέατρο του Λευκού Πύργου", που κατεδαφίστηκαν το 1954, με σκοπό την επέκταση του πάρκου.

Ο πύργος είναι κυλινδρικός με ύψος 33,90 μ. και διάμετρο 22,70 μ. Έχει ισόγειο και έξι ορόφους, που επικοινωνούν με εσωτερικό κλιμακοστάσιο μήκους 120 μ., το οποίο ελίσσεται κοχλιωτά σε επαφή με τον εξωτερικό τοίχο, αφήνοντας στο κέντρο έναν κυκλικό πυρήνα διαμέτρου 8,50 μ. Έτσι, σε κάθε όροφο σχηματίζεται μια κεντρική κυκλική αίθουσα, με την οποία επικοινωνούν μικρότερα τετράπλευρα δωμάτια, ανοιγμένα στο πάχος του εξωτερικού τοίχου. Ο τελευταίος όροφος έχει μόνο την κεντρική αίθουσα και έξω από αυτήν δημιουργείται δώμα, που προσφέρει εξαιρετική θέα του γύρω τοπίου της πόλης και της θάλασσας. Όπως δείχνουν οι ιστορικές μαρτυρίες, αλλά και η εσωτερική διαρρύθμιση των χώρων, η ύπαρξη τζακιών, καπναγωγών και μικρών αφοδευτηρίων με αποχετευτικό σύστημα, ο πύργος δεν είχε μόνο αμυντική χρήση, αλλά ήταν και στρατιωτικό κατάλυμα. Μέχρι τις αρχές του 20ού αιώνα ο πύργος περιβαλλόταν από χαμηλό οκταγωνικό περίβολο, ενισχυμένο με οκταγωνικούς πυργίσκους στις τρεις γωνίες του. Στο εσωτερικό του υπήρχαν ένα δερβίσικο ησυχαστήριο, πυριτιδαποθήκες και δεξαμενή νερού, ενώ επάνω στην είσοδό του σωζόταν τουρκική επιγραφή που ανέφερε ότι ο πύργος του Λέοντος έγινε το 1535-1536, χρονολογία που πιθανώς αναφέρεται στην κατασκευή του περιβόλου.

Το 1983-1985 έγινε από την 9η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων η αναστήλωση του μνημείου και η μετατροπή του σε εκθεσιακό χώρο. Με την ευκαιρία του εορτασμού των 2.300 χρόνων από την ίδρυση της Θεσσαλονίκης, στέγασε την έκθεση "Θεσσαλονίκη - Ιστορία και Τέχνη", ενώ το 2001 την περιοδική έκθεση "Ωρες Βυζαντίου - Καθημερινή ζωή στο Βυζάντιο".

Το Σεπτέμβριο του 2008 εγκαινιάστηκε η νέα μόνιμη έκθεση που αφορά την ιστορία της Θεσσαλονίκης από την ίδρυσή της μέχρι και τις μέρες μας.

Η έκθεση συγχρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Γ΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Πολιτισμός, 2000-2006) και από το Ελληνικό Δημόσιο (Υπουργείο Πολιτισμού).

Γ΄ ΜΕΡΟΣ

- Αρχικά χωριστήκαμε σε ομάδες και δουλέψαμε ομαδοσυνεργατικά
- Με καταιγισμό ιδεών με εικόνες, φωτογραφίες, συζήτηση κείμενα και χάρτες και καταλήξαμε σε υποερωτήματα του θέματος

- Δημιουργήσαμε χάρτη ιδεών που είναι ένας από τους πιο σύγχρονους τρόπους καταγραφής ιδεών.
- Στην συνέχεια με επιτόπια μελέτη (επισκέψεις) συλλέξαμε πληροφορίες.
- Δουλέψαμε με φύλλα εργασιών για την εύρεση γεωγραφικών συντεταγμένων.
- Χρησιμοποιήσαμε τις νέες τεχνολογίες (όπως facebook, g-mail, google groups κ.α) με σκοπό να δημοσιοποιήσουμε τις εργασίες μας και στους άλλους μαθητές
- Διαμορφώσαμε τις εργασίες μας με βάση τις πληροφορίες που συλλέξαμε και την βιβλιογραφία.

Δ΄ ΜΕΡΟΣ

Τέχνημα

- Δημιουργήσαμε ένα επιτραπέζιο παιχνίδι. Σχεδιάσαμε σε χαρτόνι το χάρτη του ιστορικού κέντρου της πόλης Θεσσαλονίκης. Τον ζωγραφίσαμε και απεικονίσαμε μια διαδρομή με γαλάζιο χρώμα. Αφετηρία του παιχνιδιού η Χρυσή Πύλη του Βαρδαρίου και τέρμα ο Λευκός Πύργος. Είναι η διαδρομή που ακολουθήσαμε στις διδακτικές επισκέψεις μας. Ετοιμάσαμε είκοσι κάρτες που περιέχουν από την μια μεριά ερωτήσεις χαρακτηρισμένες με τέσσερα χρώματα (μπλε, κόκκινο, κίτρινο και πράσινο), και από την άλλη μεριά είναι οι αντίστοιχες απαντήσεις. Οι ερωτήσεις επιλέγηκαν από τις ομάδες ανάλογα με το υλικό της έρευνας τους. Κατασκευάσαμε ένα χάρτινο κύβο για ζάρι τον οποίο χρωμάτισαμε με τα αντίστοιχα χρώματα. Το παιχνίδι παίζεται ως εξής:
Οι τέσσερις ομάδες ορίζουν ένα εκπρόσωπο-παίκτη που ρίχνει το ζάρι. Κάθε ομάδα πρέπει να απαντήσει στην ερώτηση- χρώμα που θα φέρει το ζάρι. Αν η απάντηση είναι σωστή προχωράει στην επόμενη ερώτηση. Αλλιώς παίζει η επόμενη ομάδα. Νικητής είμαι η ομάδα που θα ολοκληρώσει τη διαδρομή και θα φθάσει στο τέρμα της.

• Συμπεράσματα

Κατά την διάρκεια του 2ου τετραμήνου ασχοληθήκαμε με την ιστορία της Θεσσαλονίκης στο χώρο και στο χρόνο. Με την πολύτιμη βοήθεια και την καθοδήγηση της κυρίας μας μπορέσαμε και βρήκαμε χρήσιμες πληροφορίες για την πόλη μας, τις οποίες οι περισσότεροι από εμάς δεν γνωρίζαμε παλαιότερα. Με την ευκαιρία των επισκέψεων μας σε διάφορα μνημεία μπορέσαμε να κατανοήσουμε με πιο έμμεσο, αλλά και παραστατικό τρόπο, την καθημερινότητα, τις συνήθειες, αλλά και τα γεγονότα τα οποία συνέβαιναν σε κάθε εποχή.

Η Θεσσαλονίκη από τα πρώτα χρόνια δημιουργίας της αποτέλεσε έναν σημαντικό σταθμό στην ιστορία της χώρας μας. Οι πολλαπλές επιθυμίες των γύρω χωρών να κατακτήσουν την πόλη μας που άλλοτε πετύχαιναν και άλλοτε όχι, επέφεραν στην Θεσσαλονίκη πολλά στοιχεία στον πολιτισμό της. Η σημερινή Θεσσαλονίκη είναι η συμπρωτεύουσα της χώρας μας και αποτελεί από τα παλαιότερα χρόνια μια πολυπολιτισμική πόλη, φιλόξενη και ευχάριστη απέναντι στους επισκέπτες της, αλλά και προς τους μετανάστες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

<http://www.thessalonikeis.gr/THESSALONIKEISELIDES/SelisXronologio.htm>

<http://www.palmografos.com/permalink/12056.html>

<http://odysseus.culture.gr/>

<http://gis.thessaloniki.gr/>

<http://www.anoiktomouseio.gr/index.php>

<http://www.thessaloniki.gr/portal/page/portal/TouristikosOdigos/Culture/monuments>

http://library.tee.gr/digital/m2368/m2368_axiotidou.pdf

<http://www.digitalcosmos.info/index.php?page=places&link=&category=4&infoSub=30&title=Heptapyrgion>

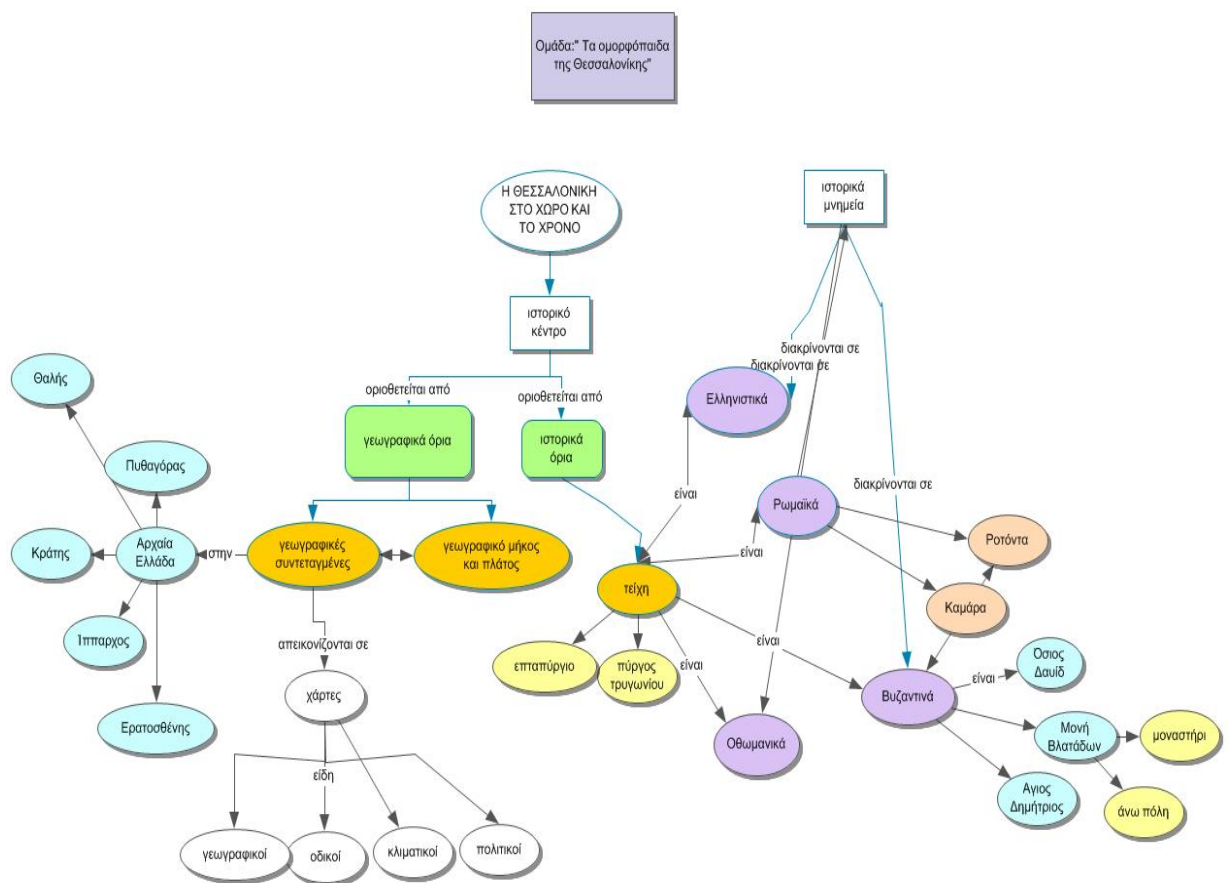
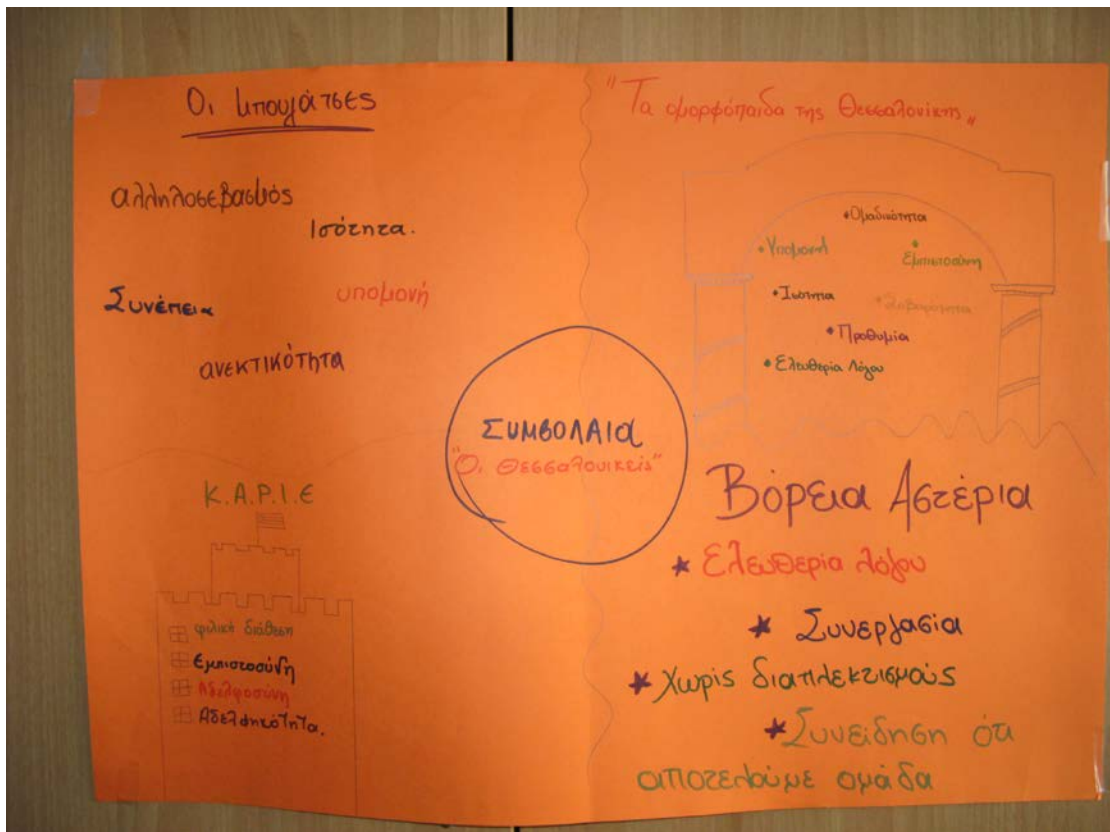
<http://www.it.uom.gr/project/monuments/teixi.htm>

- Η περίοδος της Ρωμαιοκρατίας –Παντελής Νιγδέλης
- Τα περιβαλλοντικά προβλήματα της Θεσσαλονίκης & της ευρύτερης περιοχής: οι απόψεις του ΑΠΘ.Πρακτ. 2ου Συνεδρ. Συμβουλίου Περιβάλλοντος ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη 2006, σελ. 172-178
- Προκασσάνδρεια Θεσσαλονίκη, Κώστας Σουέρεφ
- Έντυπο Καθημερινή- 24-10-2004
- Διαχρονικά χαρακτηριστικά και τομές στην ιστορία της Θεσσαλονίκης, Χασιώτης Ιωάννης
- Πύργος Τριγωνίου στα τείχη της Θεσσαλονίκης. Αρχικές διαπιστώσεις ελέγχου στατικής επάρκειας και αποτίμηση προτεινόμενων μέτρων ενίσχυσης, Ματίνα ΑΞΙΩΤΙΔΟΥ, Βασιλική ΔΕΛΗΖΗΣΗ, Ιωάννης ΔΟΥΔΟΥΜΗΣ, Χρήστος ΙΓΝΑΤΑΚΗΣ
- Η Θεσσαλονίκη από τον Κάσσανδρο ως τον Γαλέριο, Τιβερίου Θεοδοσία
- Υστεροβυζαντινή Θεσσαλονίκη, Μπακιρτζής Χαράλαμπος
- Η Θεσσαλονίκη πριν και μετά τον Ερνέστ Εμπράρ, Καραδήμου-Γερολύμου Αλέκα
- Η Βυζαντινή Θεσσαλονίκη, Αλκμήνη Σταυρίδου-Ζαφράκα
- Θεσσαλονίκη Άνω-Κάτω,Τεχνικό επιμελητήριο Ελλάδας, Ξενοφών Γιαννάκης-Πρόδρομος Νικηφορίδης, Κυριακή Πετρίδου, Παρασκευή Ταράνη
- 2300 χρόνια της Θεσσαλονίκης, Δήμος Θεσσαλονίκης 1985
- Τοις Αγαθοίς Βασιλεύουσα Θεσσαλονίκη, Δήμος Θεσσαλονίκης
- Θεσσαλονίκη Σύνομη Ιστορία, Απ. Βακαλόπουλος, Μαλλιάρης παιδεία

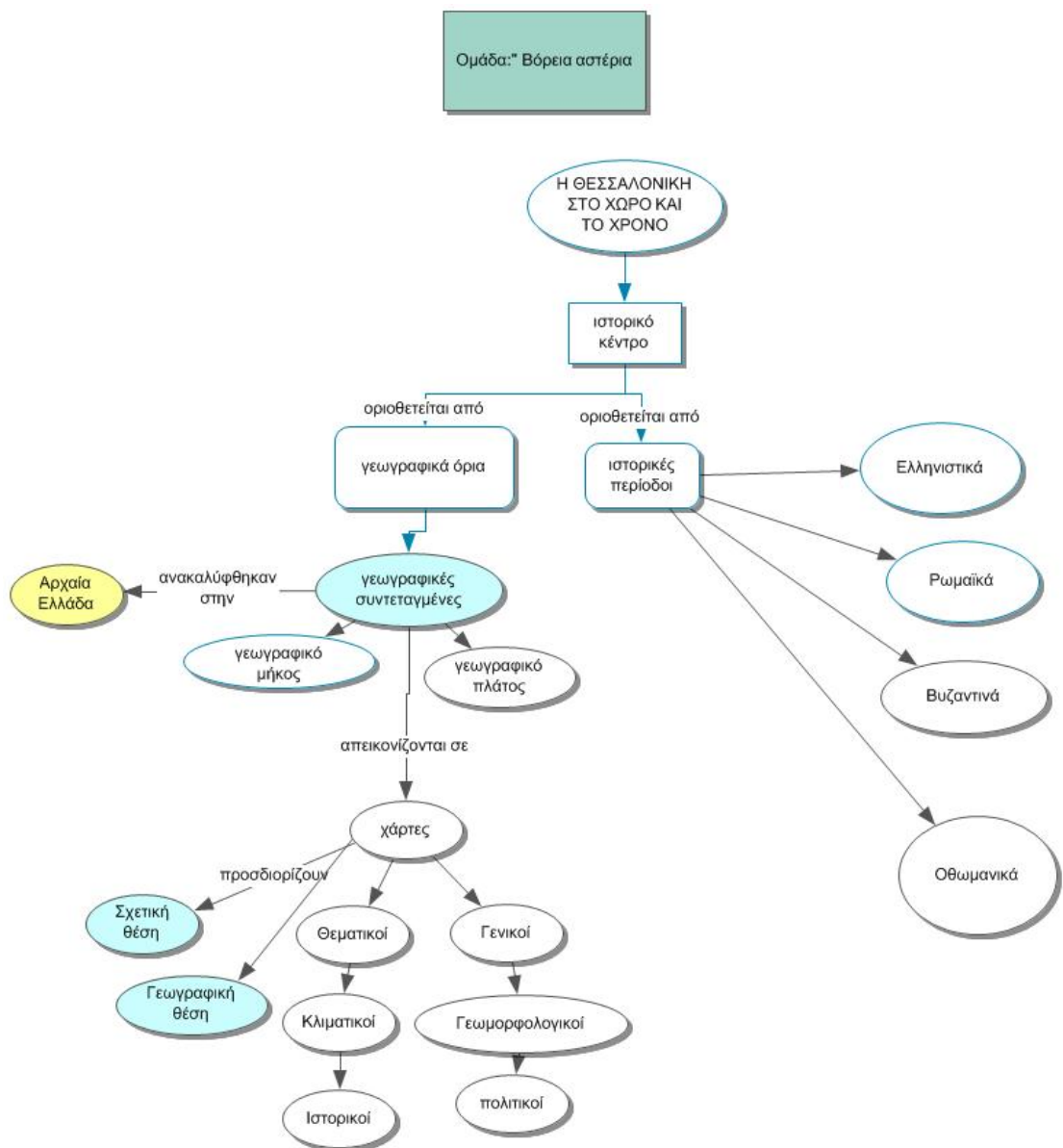
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Κατάσταση περιεχομένων εργασιών, σχεδίων, χαρτών

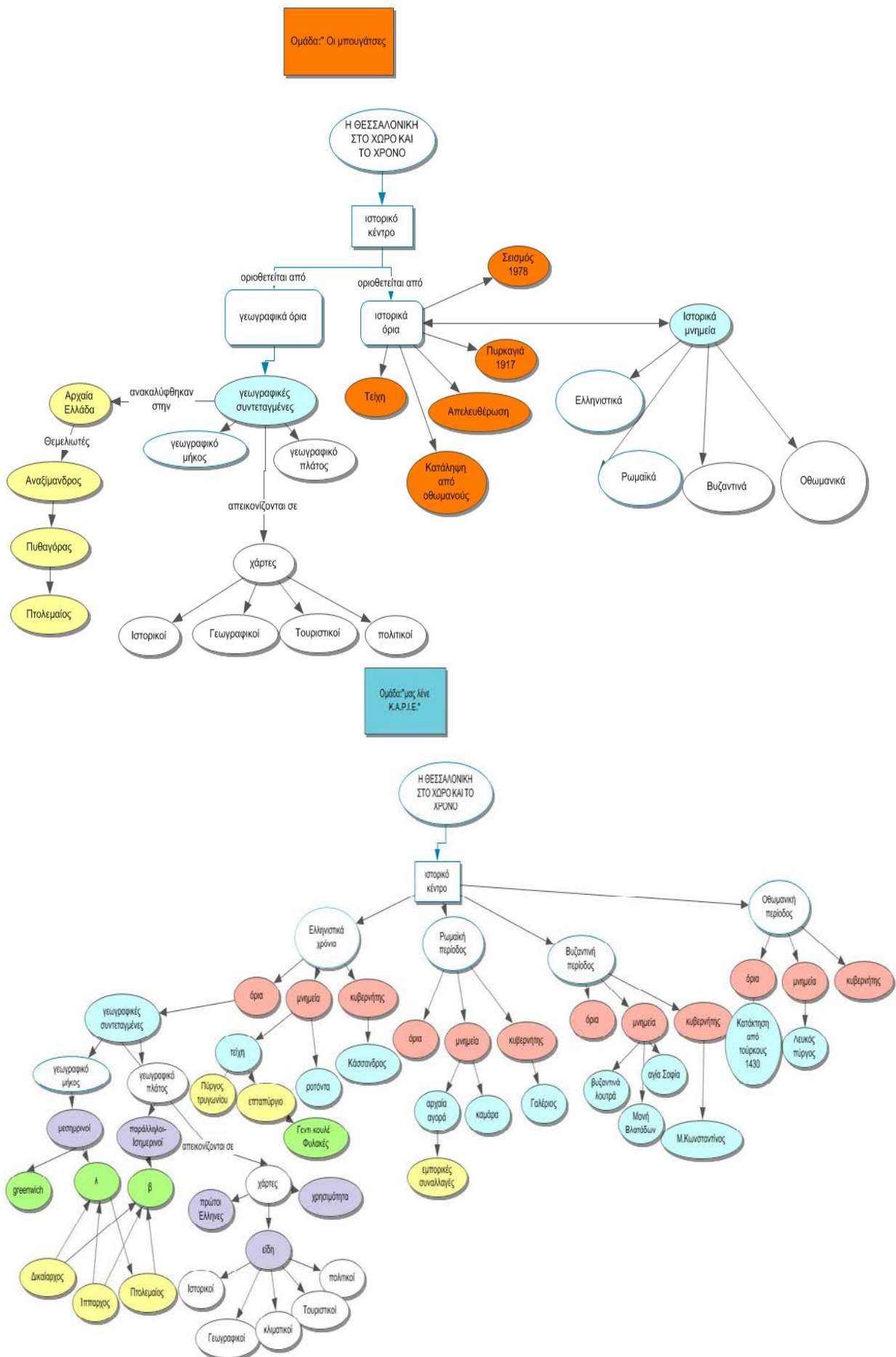
Κατάσταση φωτογραφιών, εικόνων κλπ

κορύθια.

Χρησιμοποιούμε το σύστημα των συντεταγμένων με τον μεσημβρινό που έχουμε ορίσει, το μεσημβρινό του Greenwich.

Καταγραφή χαρτών έχουμε επίσης από τον Ερατοσθένη που μετράει και την γη, του κρατί, που πρώτος διαχέει υδράγειο σφαίρα και μαυτεύει την Αμερική περίπου το 3ο αιώνα π.Χ. Ο Ινναρχος περιγράφει όλες τις ηπείρους σε μια σφαίρα, τοποθετεί τους παραλλήλους (φ) και τους μεσημβρινούς (γ), ακόμα υπολογίζει την γη. Ο μεγάλος όμως πατέρας θεωρείται ο Πτολεμαίος, ο οποίος τον 2ο αιώνα π.Χ. καταγράφει 10.000 πόλεις τις συντεταγμένες με βάση τις αστείες που διαχέονται οι χάρτες. Ακόμα είναι σίγουρος που βρίσκει το σύστημα παραλλήλων. Ένας ακόμα χαρτογράφος μπορεί να θεωρηθεί ο Ιουστινός που διαχέει χάρτη με ψευδιστά.

Σήμερα οι χάρτες ποικιλούν. Αναλογα με τη πληροφορίες και στοιχεία ^{που} έχουμε περνάμε και τον κατάλληλο χάρτη. Έχουμε και δορυφορικούς χάρτες αφημένο με την παρέμβασή μας, μια φωτογραφία δεν είναι χάρτης.

Ο Η. Αλέξανδρος μαζί στις εξεστρεψίες του έχει και την συνοδεία λειτουργιών, τοπογράφων και καταγραφών. Αλλά και μετά τον θάνατό του γίνεται η πρώτη εγγραφή των συντεταγμένων από τον Δικαίον της Ρόδου που καταγράφει τις συντεταγμένες της Ρόδου.

Η αρχή των χαρτών αρχίζει από Έλληνες όταν η χαρτογραφία γίνεται επιστήμη. Από τους πρώτους χάρτες που γίνεται κόπηση είναι του Αναξίμανδρου ενώ πολλοί άλλοι δεν διαβιώνονται. Η αρχή γίνεται από τον Ηρόδοτο οποίος διατηρώνει πρώτος ότι η γη είναι σφαίρική και του Θουκυδίδη, ο οποίος διατηρώνει τις πρώτες θεωρίες για το

... Μονή Βλατάων

Η Μονή Βλατάων πιθανόν να χτίστηκε από τα αδέρφια Μάρκο και Δωρόθεο Βλαταίς και από όπου φέρει το όνομα της ή του μαθητές αυτών. Τα κτίσματα που μπορούμε να βρούμε στο χώρο της Μονής χτίστηκαν κάποια του 14^{ου} αιώνα. Η εκκλησία ανορθώθηκε από τον τωρινό ναό και δύο παρεκκλήσια το βόρειο και το νότιο. Είναι αφιερωμένη στην Μεταμόρφωση του Σωτήρος και παλιότερα στον Χριστό Παυτοκράτορα. Γνωστό είναι το κίνημα με Αρχηγό τον Γρηγόριο Παλαμά, το κίνημα του πνευματικού. Σήμερα στην Μονή μένουν 8 μοναχοί και η εκκλησία ανήκει στην Βυζαντινή εκκλησία.

Μονή Οσίου Δαβίδ - Θεσσαλονίκη: το όραμα του προφήτη Ιεζεκιήλ.

Μονή Οσίου Δαβίδ ...

Η Μονή Οσίου Δαβίδ χτίστηκε επί Γαλαταίου τον 4^ο αιώνα από την κόρη του Παλαιολόγου, Θεοδώρα πάνω σε σπηλιά. Αργότερα ανακατασκευάστηκε και λατόμου από το γεγονός ότι στην περιοχή είχε λατομεία. Σε κόγχη του ναού υπάρχει το ψηφιδωτό "το όραμα του Ιζεκιήλ". Ο Χριστός είναι δε νεαρή ηλικία (Χριστός εμμανουήλ), δεξιά και αριστερά του υπάρχουν τα ευαγγέλια με πολιτίμα πετράδια. Τα τέσσερα αυτά ευαγγέλια τα κρατάνε τέσσερα ζώα, το καθένα με το σύμβολο του Ευαγγελιστή. Φανερό είναι το ποτάμι που περνάει και το ουράνιο τόξο, πάνω στο οποίο κάθεται ο Χριστός. Δεξιά και αριστερά είναι οι δύο προφίτες. Το ψηφιδωτό χρονολογείται περίπου το 5^ο αι. μ.Χ. Κάτω από το ναό υπάρχουν οι τάφοι στους οποίους έθαβαν τους νεκρούς.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Το 315 π.Χ ο Κάσσανδρος δημιουργεί την Θεσσαλονίκη, η οποία αποτελείται από 16 χωριά.

Θέλει να δείξει την μεγαλοπρέπεια της και έτσι δίνει το όνομα της γυναίκας του Θεσσαλονίκης, αδελφή του Μ. Αλεξάνδρου

Η Θεσ/νικη γίνεται πρωτεύουσα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας με δικό της νόμισμα, την οποία λαμβάνει ο Γαλιλαίος κέντρο της δυτικής αυτοκρατορίας.

Ο Μ. Κωνσταντίνος και όλοι οι Ρωμαίοι είναι ειδωλολάτρες. Ο Χριστιανισμός στην Θεσ/νικη εξαπλώνεται από του Απόστολου Παύλο μετά το 50 μ.Χ

Από το 904 μ.Χ που την Θεσ/νικη κατακτούν οι Άραβες και οι Έλληνες πουλιούνται στο δουλοπώλιο, ακολουθεί η πλήρη κατάκτηση της μέχρι και την ανεξαρτησία της πριν 100 χρόνια. Το 1387 γίνεται η πρώτη Οθωμανική κατάκτηση, οι οποίοι δίνουν και επιστρέφουν για την δεύτερη το 1430. Το 1944 η Θεσ/νικη αφήνεται ελεύθερη από τους Γερμανούς.

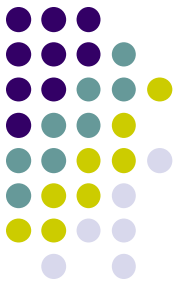
- Ο Θεοδοσίος επισκευάζει και επεκτείνει τα τείχη
- Σήμερα δεν φεγγερουν τα 410 μέτρα
- Ο Πόρπος του Τριγωνίου πήρε το όνομα της από την περιοχή που λεγόταν Τριγώνιο
- Το Επτανόρμιο ήταν φυλακή.

Μηνάλη Ανα

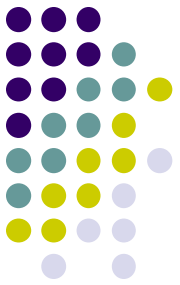
Μεθοδολογία

- Αρχικά χωριστήκαμε σε ομάδες
- Βόρεια αστέρια
- Τα ομορφόπαιδα της Θεσσαλονίκης
- Μπουγάτσες
- Κ.Α.Ρ.Ι.Ε

ΟΜΑΔΕΣ

- Βόρεια αστέρια: Γκιργκίρη Εύα,
Ηρακλείωτη Μαρία
Κυριακίδου Ελένη
Μπάμπιτς Θεοδώρα
Τουρλής Στέλιος
- Κ.Α.Ρ.Ι.Ε.: Γιαννακίδου Παρασκευή
Δουλγερίδης Κωνσταντίνος
Κουταλοπούλου Ραφαέλα
Κρεμμύδα Ιωάννα
Μπακάλη Άννα
- Τα ομορφόπαιδα της Θεσσαλονίκης:
Δεμερτζίδου Μελίνα
Δίγκα Βασιλική
Θεοχαρίδου Μελανία
Μπώλου Χριστίνα
Τζιτζίρογλου Γιώργος
- Μπουγάτσες: Δελιμηχάλη Ιωάννα
Δημοπούλου Χάρις
Εμμανουηλίδης Γιώργος
Κουτσούδη Χρυσούλα
Σκοπιανού Βασιλική

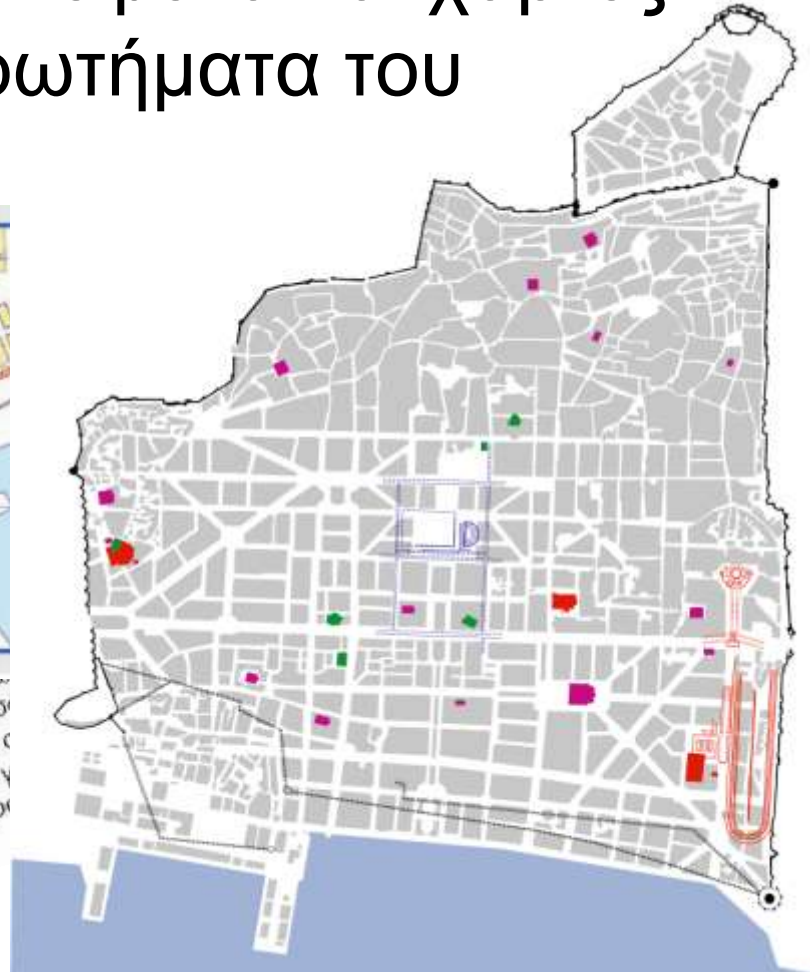
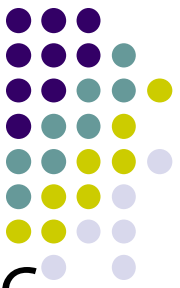
Υπεύθυνη καθηγήτρια: Ανθούλα Σοφianoπούλου, Μαθηματικός

- και δουλέψαμε ομαδοσυνεργατικά

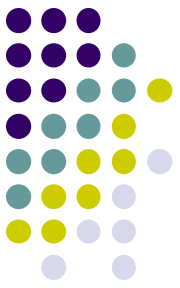

- Με καταιγισμό ιδεών, με εικόνες, φωτογραφίες, συζήτηση, κείμενα και χάρτες και καταλήξαμε σε υποερωτήματα του θέματος

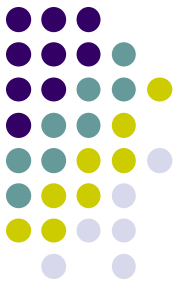
Η γεωγραφική θέση μάς παρέχει πληροφορίες (σύμφωνα με το παγκόσμιο σκεπτικό) έναν τόπο ή για τον χώρο που αυτός καταλαμβάνει, αλλά η χρησιμότητα της Αντίθετα, η σχετική θέση ενός τόπου ως προς κάποιο ή κάποια άλλα στοιχεία του χώρου (οι πόλεις κτλ.) μπορεί να μην έχει την ακρίβεια της γεωγραφικής θέσης, παρέχει όμως πολύ περισσότερα στοιχεία του τόπου. Επίσης, προσφέρει πληροφορίες για τις δυνατότητες που δίνει ο τόπος οι οποίες μπορούν να αναπτυχθούν σ' αυτόν. Με τη γεωγραφική θέση μπορούμε να πούμε ποιοί βρίσκονται μια πόλη, για παράδειγμα η Αλεξανδρούπολη, με τη σχετική θέση όμως μπορούμε να πούμε περισσότερα γι' αυτήν.

- Στην συνέχεια με επιτόπια μελέτη (επισκέψεις) συλλέξαμε πληροφορίες.

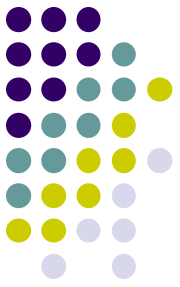

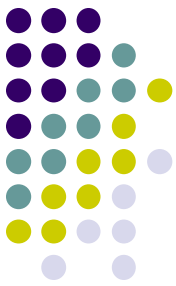

Επίσκεψη στο κέντρο χαρτών

Επίσκεψη στη Μονή Βλατάδων

• Δουλέψαμε με φύλλα εργασιών για την εύρεση γεωγραφικών συντεταγμένων.

- 1) Τι είναι χάρτης;
  - 2) Σε τι χρησιμεύει;
  - 3) Τι πληροφορίες μπορούμε να πάρουμε;
  - 4) Πως μπορούμε να προσδιορίσουμε την σχετική θέση και την γεωγραφική θέση ενός τόπου ή περιοχής ή μνημείου με τη χρήση του χάρτη; Περιγράψτε τους τρόπους και δώστε από ένα παράδειγμα
  - 5) Τι είναι κλίμακα;
  - 6) Τι είναι γεωγραφικές συντεταγμένες;
1. Χρησιμοποιώντας τους χάρτες (αναφέρετε στοιχεία του χάρτη) που σας δόθηκαν
- 1) δώστε 5 παραδείγματα της γεωγραφικής θέσεως των τόπων
  - 2) σώστε 5 παραδείγματα σχετικών θέσεων των ίδιων τόπων ως προς άλλα σημεία του χάρτη (ποτάμια, βουνά, πόλεις κλπ)

Θέση	Πλεονεκτήματα	Μειονεκτήματα
Γεωγραφική		
Σχετική		

2. Για την επόμενη φορά να βρείτε τις κατηγορίες που κατατάσσονται οι χάρτες ανάλογα με το είδος των πληροφοριών που παρέχουν
3. Να φέρεται χάρτες ανάλογα με τις κατηγορίες από βιβλία του σχολείου, από άλλα βιβλία της προσωπικής σας βιβλιοθήκης ή από το διαδίκτυο σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή ή όπως αλλιώς μπορείτε. Το καλύτερο θα ήταν χάρτες της πόλης μας Θεσσαλονίκης
4. Να βρείτε κείμενο που αναφέρεται στην σχετική θέση ή γεωγραφική της Θεσσαλονίκης
5. Να έχετε μαζί σας ένα μικρό μια διαφάνεια, χάρακα, μολύβι, σβύστρα και πρόχειρο χαρτί για σημειώσεις

Η άλλη φύλλα (Χρυσίνα, Γιώργος) έρηκαν το γεωγραφικό μήκος & πλάτος του ποταμού "Καλαμνήδρας" στην Τήνη, με τον εξής τρόπο:

$$\frac{a}{a'} = \frac{125}{33} = \frac{60}{x}$$

$$12,5 \quad 60 \quad x = 60 \cdot \frac{33}{12,5} \quad 33$$
$$33 \quad x \quad 12,5 \quad x = \frac{600}{12,5}$$

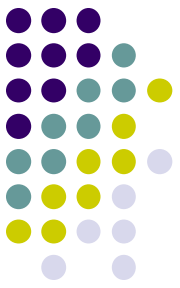
$$\frac{158' 60''}{38' 2''} \Rightarrow 2^\circ 38'$$

$$\frac{19800}{730} = 27.125$$
$$\frac{125}{50} = 2.5$$

$$25^\circ 90' - 2^\circ 38' = 23^\circ 52'$$

Άρα το γεωγραφικό μήκος & πλάτος του ποταμού είναι: $23^\circ 52'$

- Διαμορφώσαμε τις εργασίες μας με βάση τις πληροφορίες που συλλέξαμε και την βιβλιογραφία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

<http://www.thessalonikeis.gr/THESSALONIKEISELIDES/SelisXronologio.htm>

<http://www.palmografos.com/permalink/12056.html>

<http://odysseus.culture.gr/>

<http://gis.thessaloniki.gr/>

<http://www.anoiktomouseio.gr/index.php>

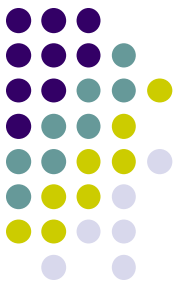
<http://www.thessaloniki.gr/portal/page/portal/TouristikosOdigos/Culture/monuments>

http://library.tee.gr/digital/m2368/m2368_axiotidou.pdf

- Η περίοδος της Ρωμαιοκρατίας –Παντελής Νιγδέλης
- Τα περιβαλλοντικά προβλήματα της Θεσσαλονίκης & της ευρύτερης περιοχής: οι απόψεις του ΑΠΘ.Πρακτ. 2ου Συνεδρ. Συμβουλίου Περιβάλλοντος ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη 2006, σελ. 172-178
- Προκασσάνδρεια Θεσσαλονίκη, Κώστας Σουέρεφ
- Έντυπο Καθημερινή- 24-10-2004
- Διαχρονικά χαρακτηριστικά και τομές στην ιστορία της Θεσσαλονίκης, Χασιώτης Ιωάννης
- Πύργος Τριγωνίου στα τείχη της Θεσσαλονίκης.Αρχικές διαπιστώσεις ελέγχου στατικής επάρκειας και αποτίμηση προτεινόμενων μέτρων ενίσχυσης, Ματίνα ΑΞΙΩΤΙΔΟΥ, Βασιλική ΔΕΛΗΖΗΣΗ, Ιωάννης ΔΟΥΔΟΥΜΗΣ, Χρήστος ΙΓΝΑΤΑΚΗΣ
- Η Θεσσαλονίκη από τον Κάσσανδρο ως τον Γαλέριο, Τιβερίου Θεοδοσία
- Υστεροβυζαντινή Θεσσαλονίκη, Μπακιρτζής Χαράλαμπος
- Η Θεσσαλονίκη πριν και μετά τον Ερνέστ Εμπράρ, Καραδήμου-Γερολύμου Αλέκα
- Η Βυζαντινή Θεσσαλονίκη, Αλκμήνη Σταυρίδου-Ζαφράκα
- Θεσσαλονίκη Άνω-Κάτω,Τεχνικό επιμελητήριο Ελλάδας, Ξενοφών Γιαννάκης-Πρόδρομος Νικηφορίδης, Κυριακή Πετρίδου, Παρασκευή Ταράνη
- 2300 χρόνια της Θεσσαλονίκης, Δήμος Θεσσαλονίκης 1985

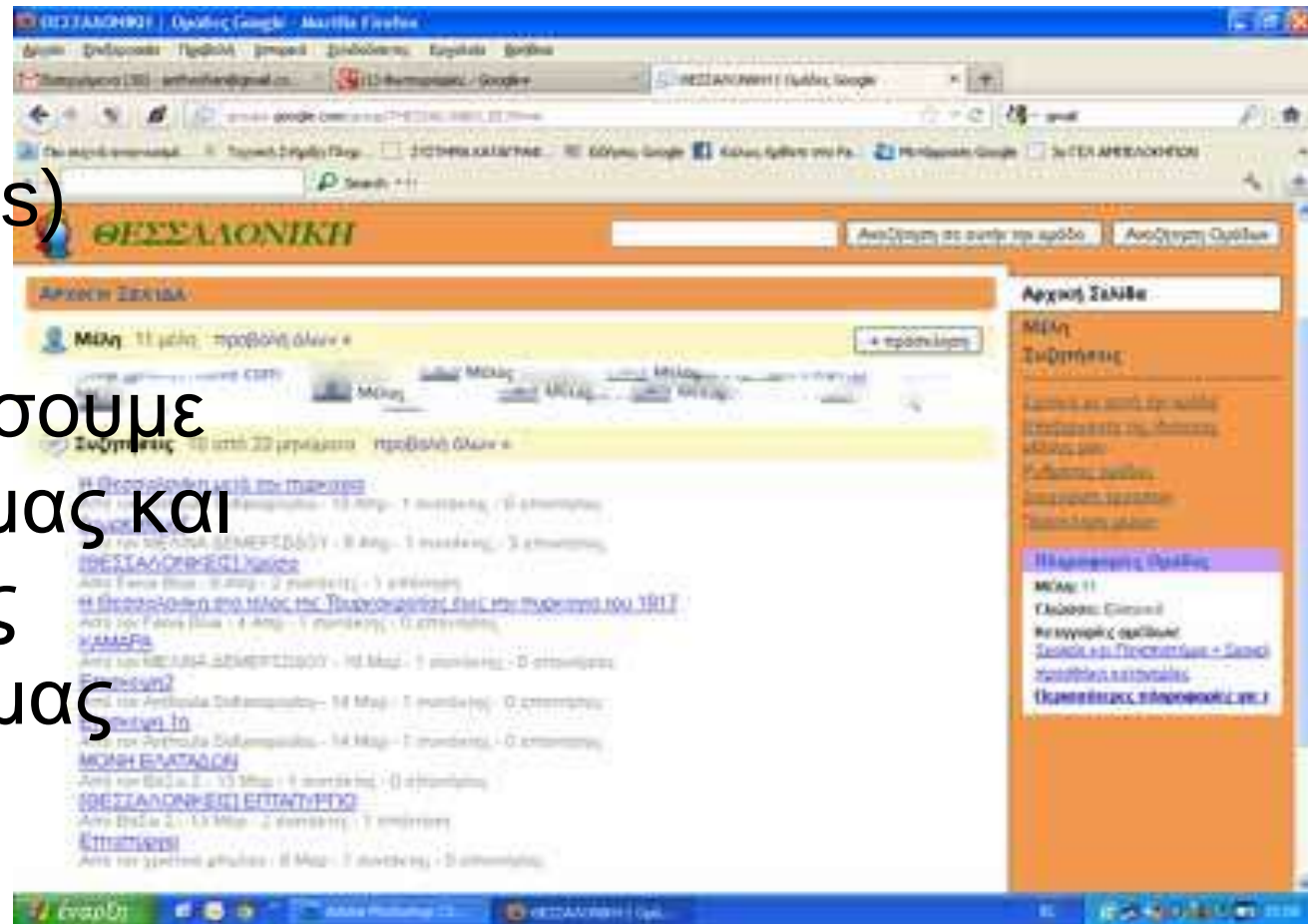

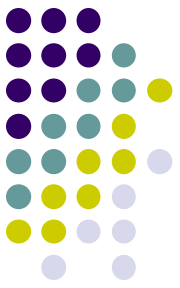

Χρησιμοποιήσαμε τις
νέες τεχνολογίες
(όπως

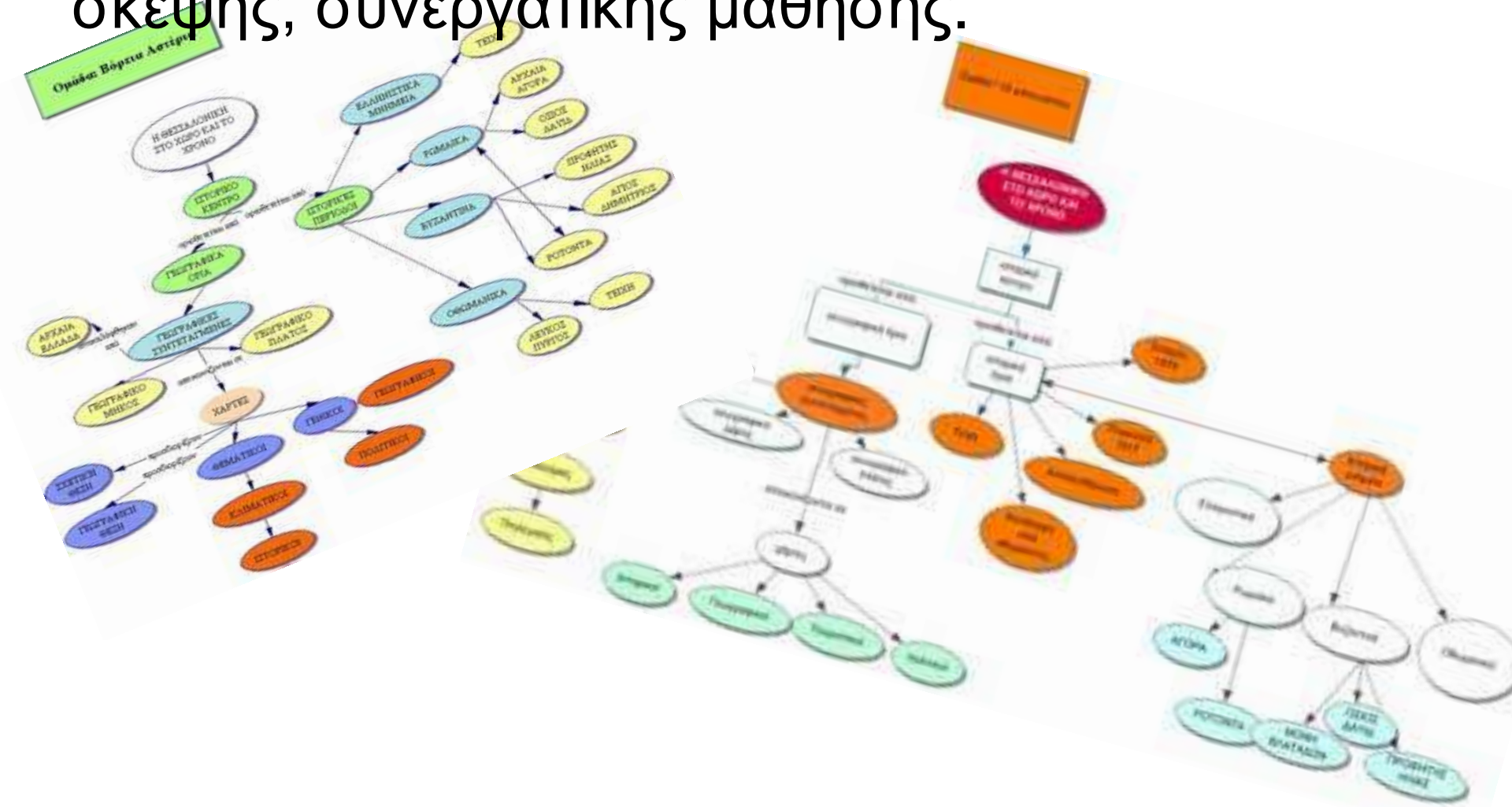
- facebook,
- g-mail,
- google groups)

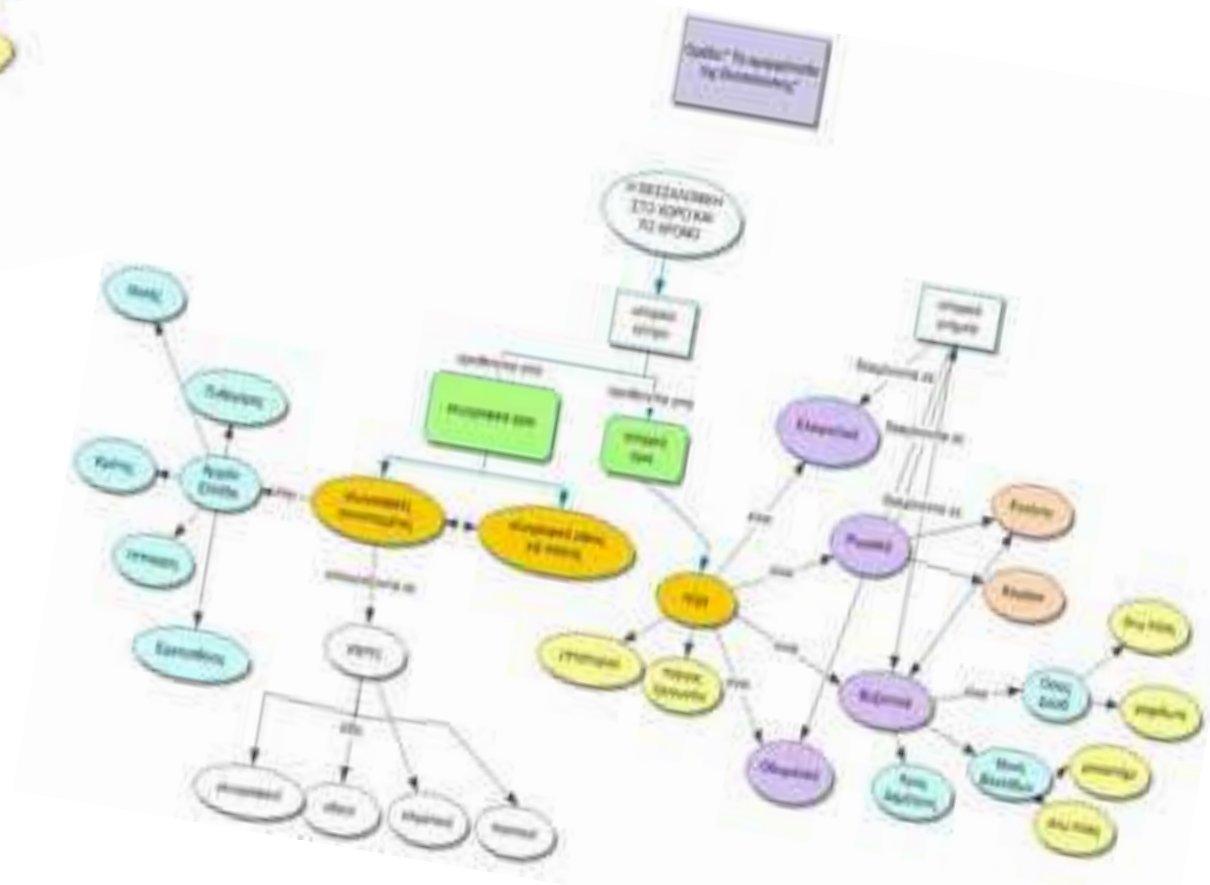
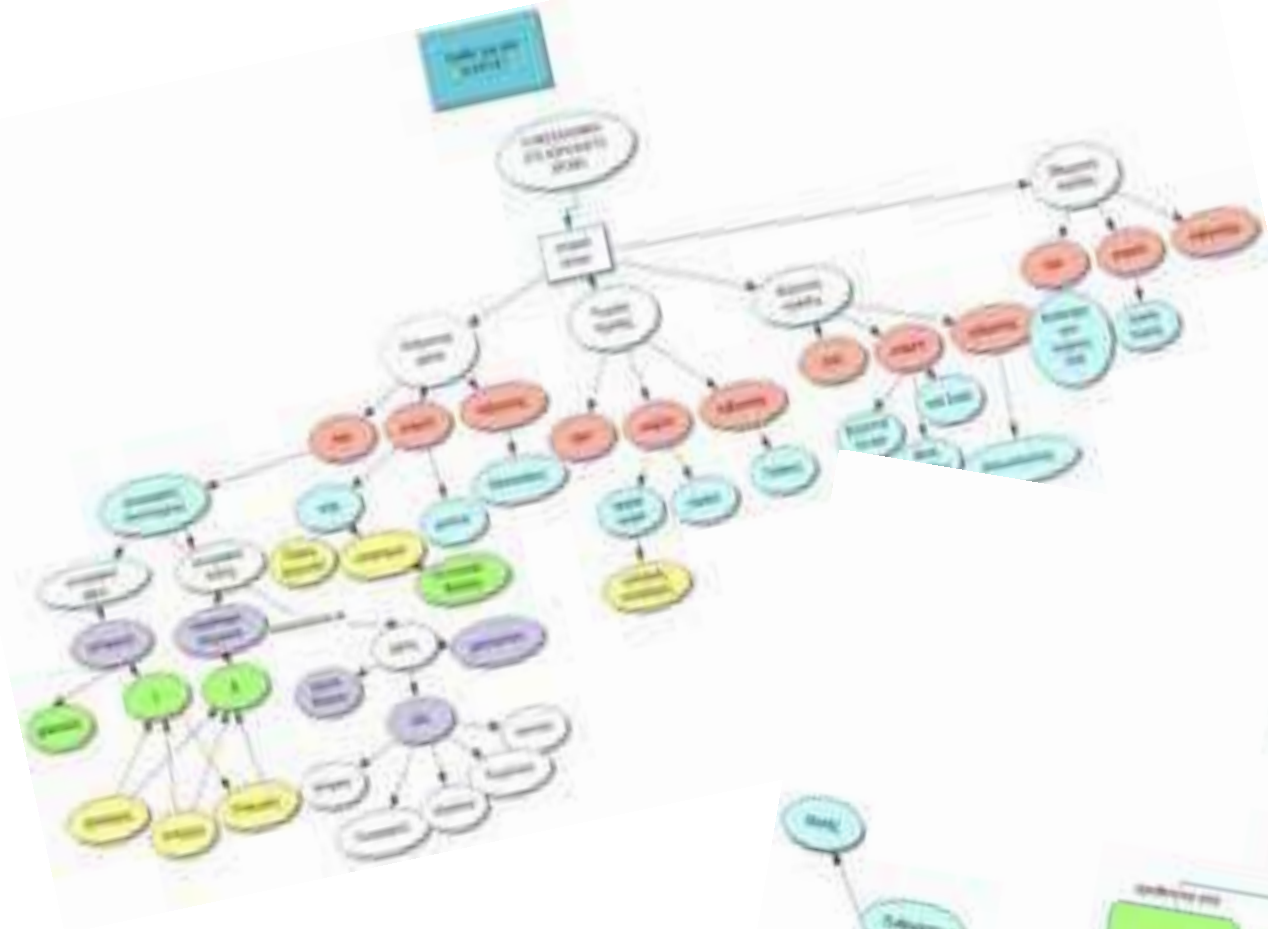
με σκοπό να
δημοσιοποιήσουμε
τις εργασίες μας και
στους άλλους
συμμαθητές μας

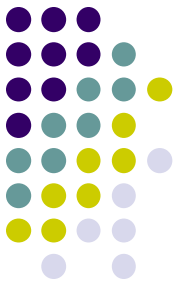

- Δημιουργήσαμε χάρτη ιδεών, που είναι ένας από τους σύγχρονους τρόπους καταγραφής ιδεών, οργάνωσης της σκέψης, συνεργατικής μάθησης.

Ερευνητική Εργασία

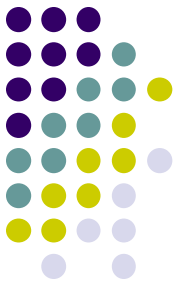
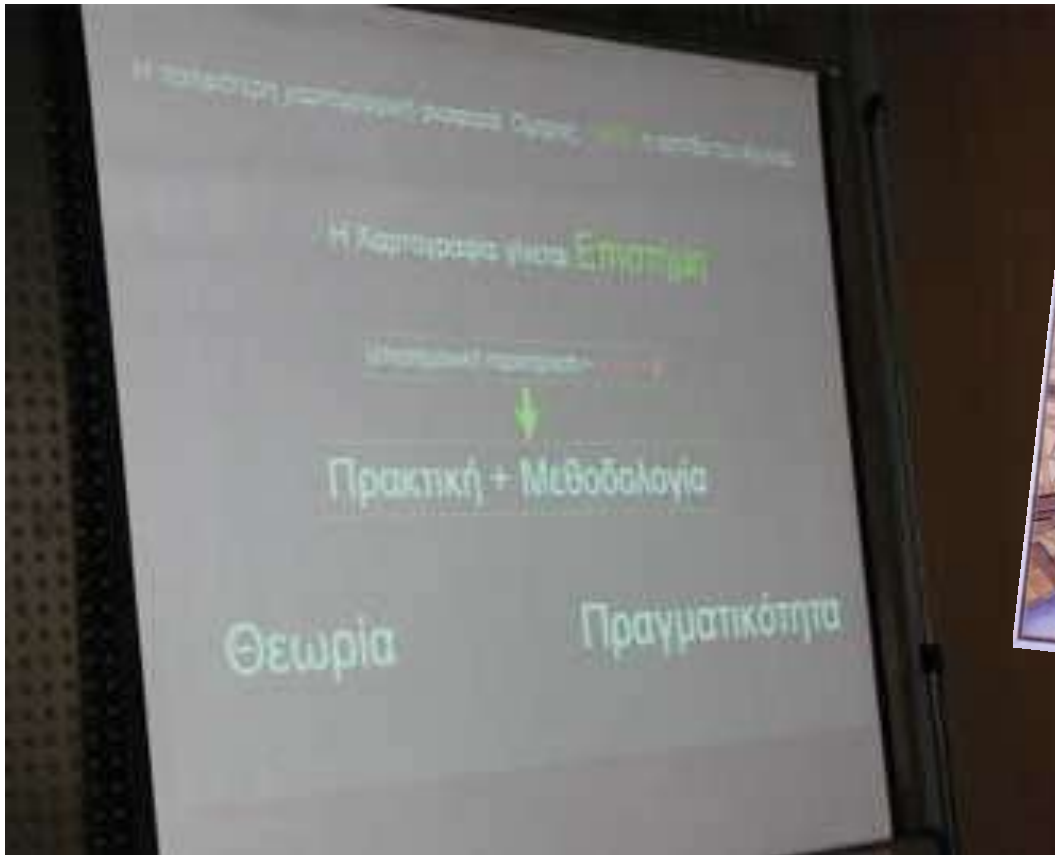
Η Θεσσαλονίκη

στο χώρο και το χρόνο

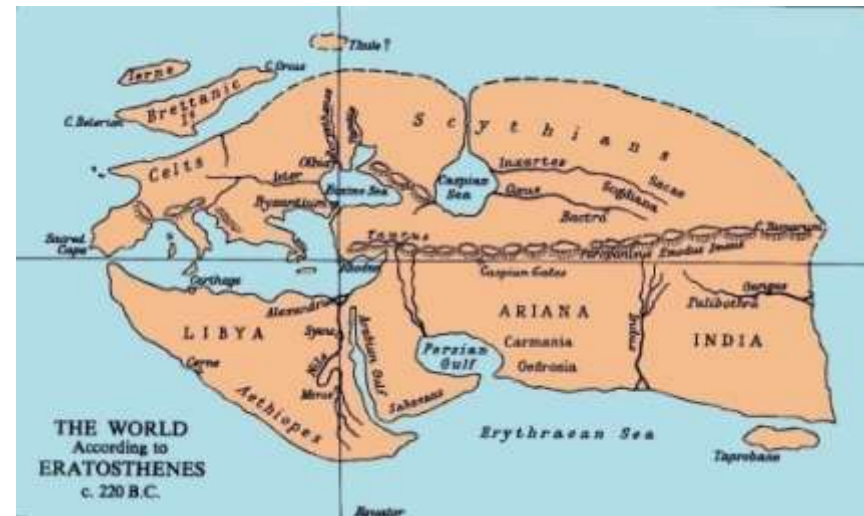
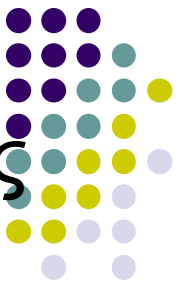
Χάρτες

- Χάρτης είναι η με ορισμένη κλίμακα απεικόνιση του εδάφους σε επίπεδο.

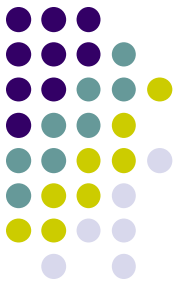

- Ο άνθρωπος άρχισε να κατασκευάζει χάρτες από τότε που χρειάστηκε να περιγράψει το χώρο, δηλαδή από το 3500-1700 π.Χ.

- Πρώτος ο Ερατοσθένης μετράει τη γη και φτιάχνει την υδρόγειο σφαίρα και μαντεύει την Αμερική τον 3ο αιώνα π.Χ

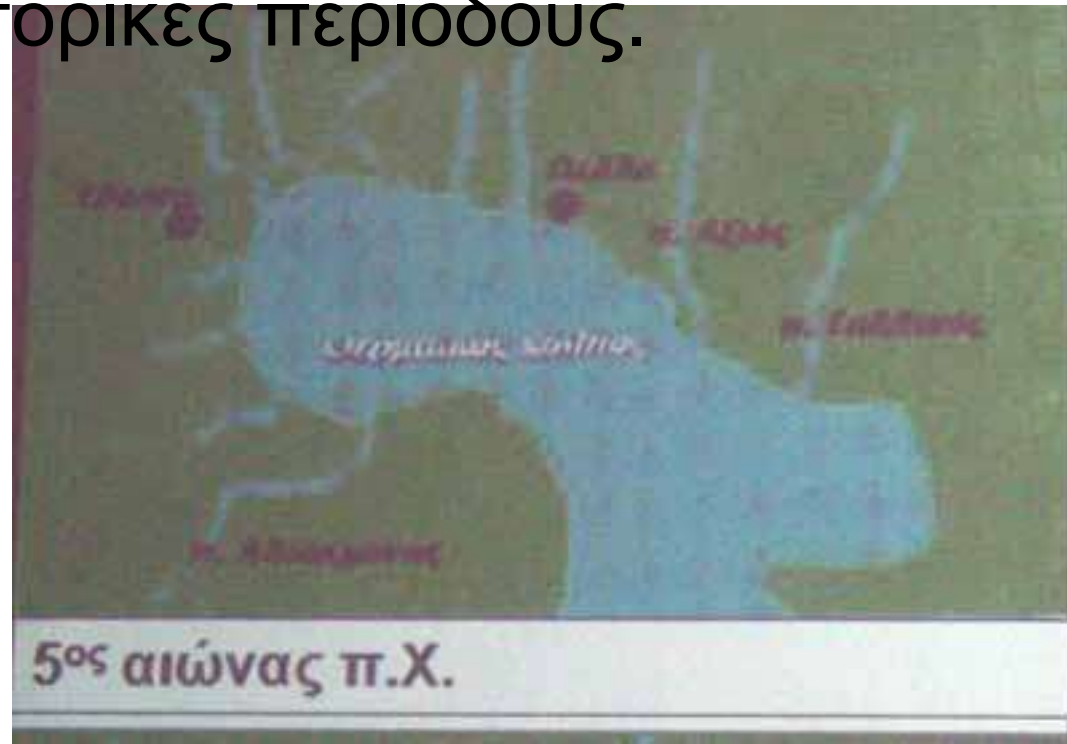

- Πατέρας όμως της δημιουργίας των χαρτών θεωρείται ο Πτολεμαίος, ο οποίος καταγράφει τις συντεταγμένες 10.000 τόπων με βάση προηγούμενες ανακαλύψεις.

Η γεωγραφική θέση της πόλης

- Το φυσικό τοπίο της κεντρικής Μακεδονίας κατά τα προϊστορικά χρόνια διέφερε αρκετά σε σχέση με την εικόνα που εμφάνιζε η ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλονίκης σε μεταγενέστερες ιστορικές περιόδους.
- Η θάλασσα έμπαινε βαθειά στην ξηρά

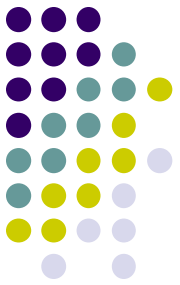

Η ίδρυση και η ονομασία της

- Ιδρύθηκε από τον Κάσσανδρο το 315π.Χ.
- Ο Στράβων, δηλώνει ότι το παλιότερο όνομα της Θεσσαλονίκης ήταν Θέρμη.
- Εξ' ου και ο κόλπος ονομάστηκε Θερμαϊκός.

Το όνομα Θεσσαλονίκη προήλθε από τον Μακεδόνα βασιλιά Κάσσανδρο.

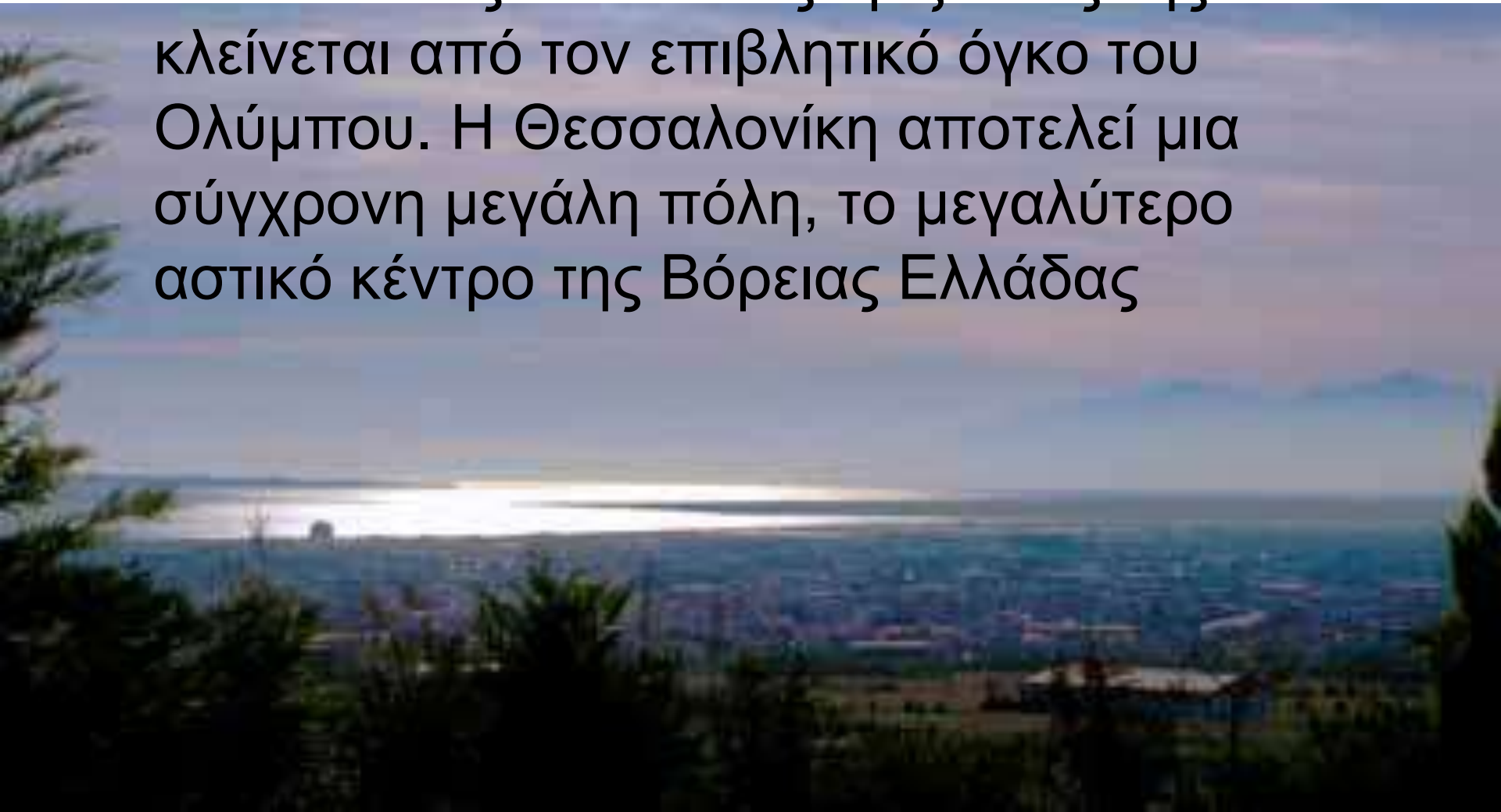
Η Θεσσαλονίκη ήταν νόθος κόρη του Φιλίππου του Β΄, δηλαδή αδερφή του Μεγάλου Αλεξάνδρου και την είχε παντρευτεί ο Κάσσανδρος.

Ο Κάσσανδρος λοιπόν για να τιμήσει την γυναίκα του, κατά κάποιο τρόπο έφτιαξε μια πόλη και της έδωσε το όνομα της Θεσσαλονίκης.

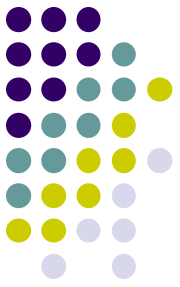

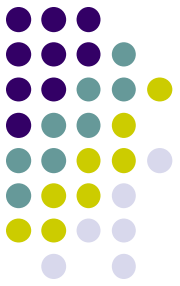
- Η πόλη της Θεσσαλονίκης είναι χτισμένη αμφιθεατρικά γύρω από τον Λευκό Πύργο και ο πλατύς θαλάσσιος ορίζοντας της κλείνεται από τον επιβλητικό όγκο του Ολύμπου. Η Θεσσαλονίκη αποτελεί μια σύγχρονη μεγάλη πόλη, το μεγαλύτερο αστικό κέντρο της Βόρειας Ελλάδας

Επιγραμματική καταγραφή της ιστορίας της στο χρόνο

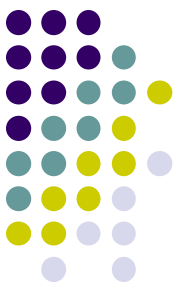
- Ιδρύθηκε από τον Κάσσανδρο το **315 π.Χ.**
- Το 168 π.Χ. σημειώθηκε μάχη της Πύδνας και υποταγή της Μακεδονίας στους Ρωμαίους.
- Το 146-120 π.Χ. κατασκευάζεται από τον ανθύπατο Γναίο ή Εγνάτιο η Εγνατία οδός.

- Το 50 μ.Χ. έγινε η μετάβαση της πόλης από τον ειδωλολατρικό κόσμο στον χριστιανικό. Οι Θεσσαλονικείς είχαν την τύχη να γνωρίσουν το **κήρυγμα του Απόστολου Παύλου**

- **290 π.Χ.** ο καίσαρος **Μαξιμιανός Γαλέριος**, που διοικούσε το ανατολικό τμήμα της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, μεταφέρει την έδρα του στη Θεσσαλονίκη και την κοσμεί με το επιβλητικό ανακτορικό συγκρότημα
- Οι επιδρομές των **Γότθων τον 4ο αιώνα** αναγκάζουν τον αυτοκράτορα Θεοδόσιο να καταστήσει τη Θεσσαλονίκη ορμητήριο των επιχειρήσεων του εναντίον των επιδρομών του.

- Το **615** η πόλη συνδυασμένη **επίθεση** από **σλαβικά φύλα**
- οι **Σαρακηνοί**, με ορμητήριο την Κρήτη, **καταλαμβάνουν την πόλη το 904**
- οι **Φράγκοι**, μετά την εκτροπή της τέταρτης σταυροφορίας στην κατάλυση της βυζαντινής αυτοκρατορίας (**1204**) μοιράζονται τις βυζαντινές περιοχές.

- **οι Τούρκοι Πολιορκούν την Θεσσαλονίκη το 1383-1387** και παρά την ηρωική αντίσταση του διοικητή της Μανουήλ Παλαιολόγου, αναγκάζουν τους κατοίκους της να γίνουν υποτελείς, να πληρώνουν δηλαδή ετήσιο φόρο και να δεχτούν φρουρά μέσα στην πόλη. Η σκλαβιά ήταν πρόσκαιρη κράτησε **ως το 1402.**

- **Τουρκοκρατία (1430-1912)**

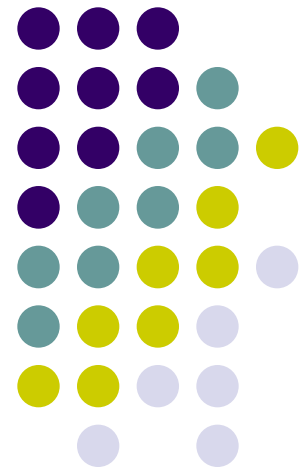
- (1912-1913), κατά τη διάρκεια του πρώτου βαλκανικού πολέμου οι Έλληνες απελευθερώνουν τη Θεσσαλονίκη, στις **26 Οκτωβρίου 1912**.

- Η συνθήκη του Βουκουρεστίου **στις 10 Αυγούστου 1913** επισφραγίζει την οριστική ενσωμάτωση της Θεσσαλονίκης και της Νότιας Μακεδονίας στην Ελλάδα

Μνημεία

Τείχη-Επταπύργιο
Λευκός Πύργος
Μονή Βλατάδων
Ναός του Όσιου Δαυίδ
Ναός του Προφήτη Ηλία
Ναός του Αγίου Δημητρίου
Ροτόντα
Καμάρα

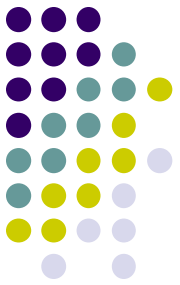

Τα τείχη της Θεσσαλονίκης

- Ο βασιλιάς *Αντίγονος* διάλεξε τη Θεσσαλονίκη ως τον πιο ασφαλή τόπο για να αντιμετωπίσει τον επιδρομέα βασιλιά της Ηπείρου Πύρρο 285π.Χ..
- το 279 π.Χ., έξω από τα τείχη της πόλης συντρίφτηκε φοβερή επίθεση Κελτών επιδρομέων.

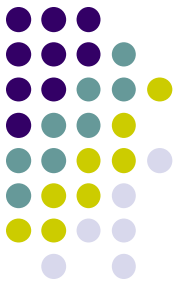
- Τα τείχη έσωσαν τη Θεσσαλονίκη τον 1ο π.Χ. αιώνα, όταν βάρβαρα Θρακικά φύλα
- Κατά τη Ρωμαϊκή περίοδο γύρω στη **Χρυσή Πύλη** (σημερινή πλατεία Δημοκρατίας) ανασκευάσθηκε το τείχος, καθώς το 42 π.Χ. τοποθετήθηκε εκεί τιμητική αψίδα για την υποδοχή των νικητών της μάχης των Φιλίππων Αντωνίου και Οκταβίου

- Οι οχυρώσεις της Θεσσαλονίκης συμπληρώθηκαν αργότερα με σοβαρά έργα, κυρίως στο παραθαλάσσιο τμήμα, την εποχή του *Μ. Κωνσταντίνου* 324 μ.Χ.
- Τα κυριότερα όμως οχυρωματικά έργα στη Θεσσαλονίκη έγιναν επί αυτοκράτορα *Μ. Θεοδοσίου* (379-395 μ.Χ.).

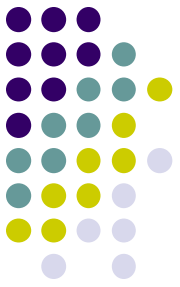

- Αξιόλογες εργασίες στα τείχη της Θεσσαλονίκης έγιναν και επί βυζαντινών αυτοκρατόρων *Ζήνωνα* (474-491), *Αναστασίου Α΄* (491-518) και *Λέοντα του Σοφού* (886-912).
- επί *Ρωμανού Λεκαπηνού* (919-945), υψώθηκαν τα τείχη της θάλασσας και η πόλη έγινε πιο ασφαλής.
- Γύρω στα 1230-1232 έγιναν νέες εργασίες στα βόρεια τείχη, στην Ακρόπολη.

- η αυτοκράτειρα *Άννα Παλαιολογίνα*, που επιμελείται την κατασκευή νέων οχυρωματικών έργων στα ανατολικά τείχη ανοίγοντας και δύο νέες πύλες προς την Ακρόπολη.

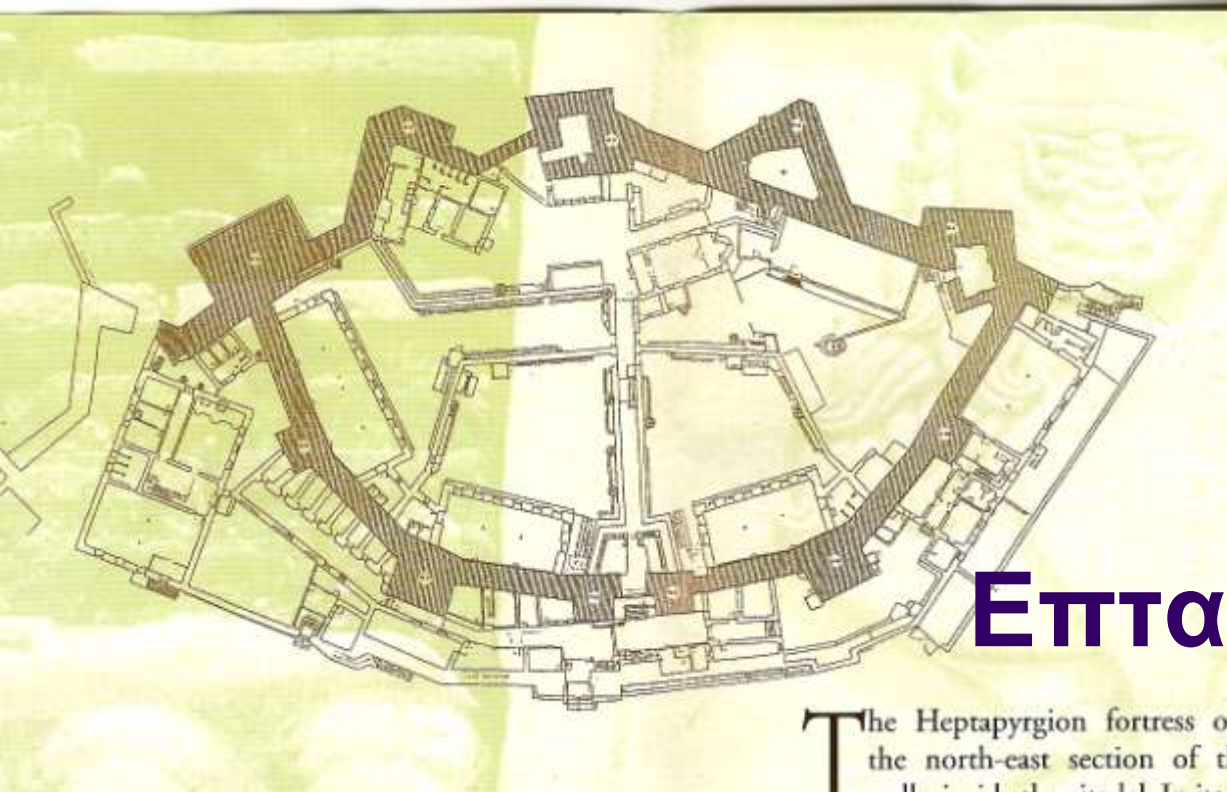
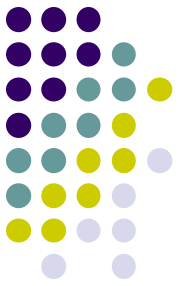

- Ο Πύργος Τρυγωνίου βρίσκεται στη ΒΑ γωνία των τειχών της Θεσσαλονίκης σε αντιστοιχία με τον Λευκό στη ΝΑ γωνία. Πρόκειται για πύργο του πυροβολικού της τουρκικής περιόδου

Επταπύργιο

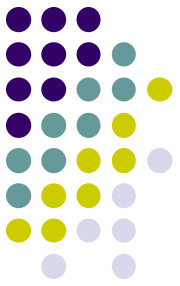

- Το Επταπύργιο ή αλλιώς Γεντί Κουλέ είναι το πρώτο μνημείο που αντικρίζει ο επισκέπτης της Θεσσαλονίκης είτε φτάσει από στεριά , αέρα θάλασσα .Είναι η ακρόπολη και τα τείχη της πόλης εδώ και 2400 χρόνια.
- Γύρω στο 1890 το μνημείο χρησιμοποιήθηκε ως ανδρικές, γυναικείες και στρατιωτικές φυλακές.

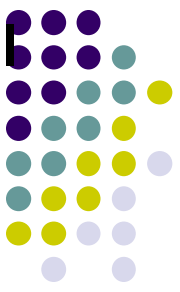
Λευκός Πύργος

- Ο Λευκός Πύργος, το μνημείο-σύμβολο της Θεσσαλονίκης, που σήμερα υψώνεται μοναχικός στην παραλία της πόλης, στο παρελθόν αποτελούσε το νοτιοανατολικό πύργο της οχύρωσής της.
- Τον 18ο αιώνα αναφέρεται ως "Φρούριο της Καλαμαριάς",

το 19ο αιώνα ως "Πύργος των Γενιτσάρων" και
"Πύργος του Αίματος".

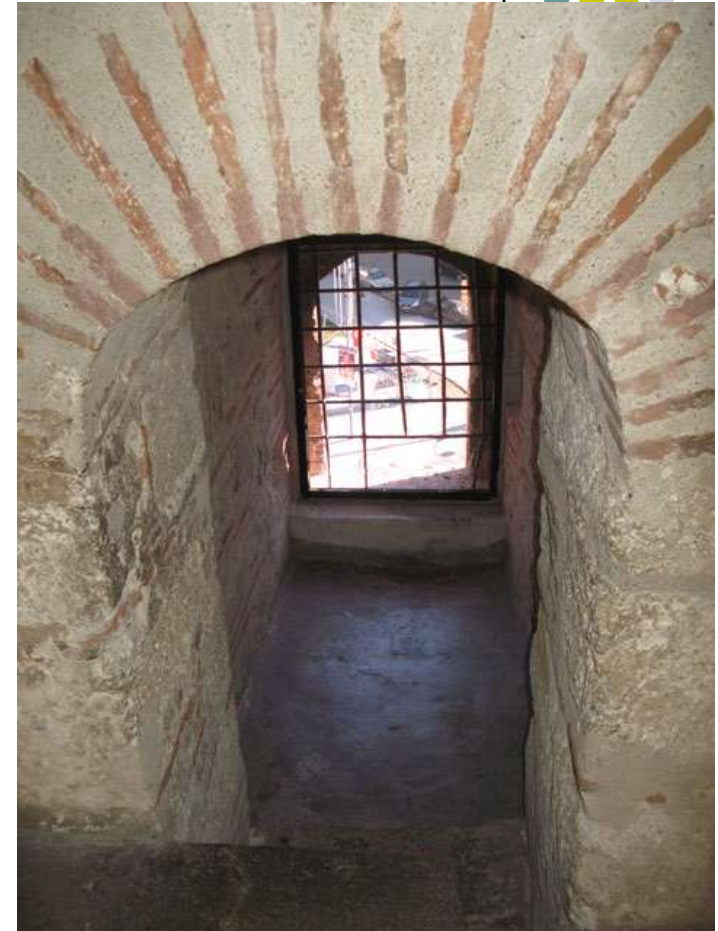
Τα δύο τελευταία ονόματα οφείλονται στο γεγονός ότι ήταν φυλακή βαρυποινιτών και η όψη του βαφόταν με αίμα από τις συχνές εκτελέσεις των φυλακισμένων από τους Γενίτσαρους.

Το 1890 ένας κατάδικος για να αποκτήσει την ελευθερία του άσπρισε με ασβέστη τον πύργο και από τότε έμεινε η σημερινή ονομασία του, "Λευκός Πύργος".

- Η ακριβής χρονολόγησή του δεν είναι γνωστή, αλλά είναι σχεδόν βέβαιο ότι κτίσθηκε στα τέλη του 15ου αι., μετά την κατάκτηση της Θεσσαλονίκης από τους Τούρκους.
- Ο πύργος δεν είχε μόνο αμυντική χρήση, αλλά ήταν και στρατιωτικό κατάλυμα.

- Στο εσωτερικό του υπήρχαν ένα δερβίσικο ησυχαστήριο, πυριτιδαποθήκες και δεξαμενή νερού, ενώ επάνω στην είσοδό του σωζόταν τουρκική επιγραφή που ανέφερε ότι ο πύργος του Λέοντος έγινε το 1535-1536, χρονολογία που πιθανώς αναφέρεται στην κατασκευή του περιβόλου.

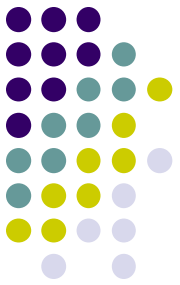
Μονή Βλατάδων

- Η Μονή Βλατάδων είναι το μόνο από τα πολυάριθμα βυζαντινά μοναστήρια της Θεσσαλονίκης που διασώθηκε ως τις μέρες μας παρ' όλες τις καταστροφές που έπαθε μέχρι σήμερα και λειτουργεί αδιάκοπα.

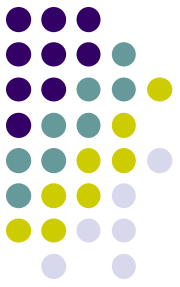

Μονή Βλατάδων

- Από το παλιό μοναστηριακό συγκρότημα της Μονής Βλατάδων ελάχιστα κτίρια διασώθηκαν σήμερα, αφού το κτίριο έχει υποστεί πολλές καταστροφές.

Μονή Βλατάδων

- Οι μοναχοί Δωρόθεος και Μάρκος Βλατής, καταγόμενοι από την Κρήτη, ίδρυσαν τη Μονή Βλατάδων

Κατά την τουρκοκρατία, η μονή
είχε μεγάλη δύναμη λόγω του
νερού που συγκέντρωνε από
τον Χορτιάτη στην
υδροδεξαμενή και με αγωγούς
το μετέφερε
και ύδρευε όλη την πόλη.
Γι' αυτόν το λόγο, οι Οθωμανοί
έδωσαν προνόμια στην μονή,
εκμεταλλευόμενοι τη δύναμή
της.

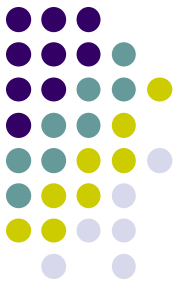
Ναός του Όσιου Δαυίδ

- Στην Άνω πόλη της Θεσσαλονίκης βρίσκεται ο Ναός του Όσιου Δαυίδ ή αλλιώς η Μονή Λατόμου η οποία πήρε το όνομα της λόγω των λατομείων που υπήρχαν γύρω στην πόλη.
- Σύμφωνα με αρχαιολογικά δεδομένα τον 5ο αιώνα ο ναός ξαναχτίστηκε. Σήμερα υπάρχει ο μισός ναός και έχουν γίνει αρκετές αλλαγές, όπως η μεταφορά της πόρτας προς το νότο.

Ναός Προφήτη Ηλία Θεσσαλονίκης

- Ο ναός του Προφήτη Ηλία αποτελεί σημαντικό μνημείο της Θεσσαλονίκης και ένα από τα πιο αντιπροσωπευτικά δείγματα ναοδομίας της Παλαιολόγειας περιόδου.

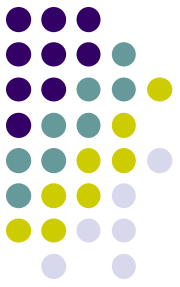

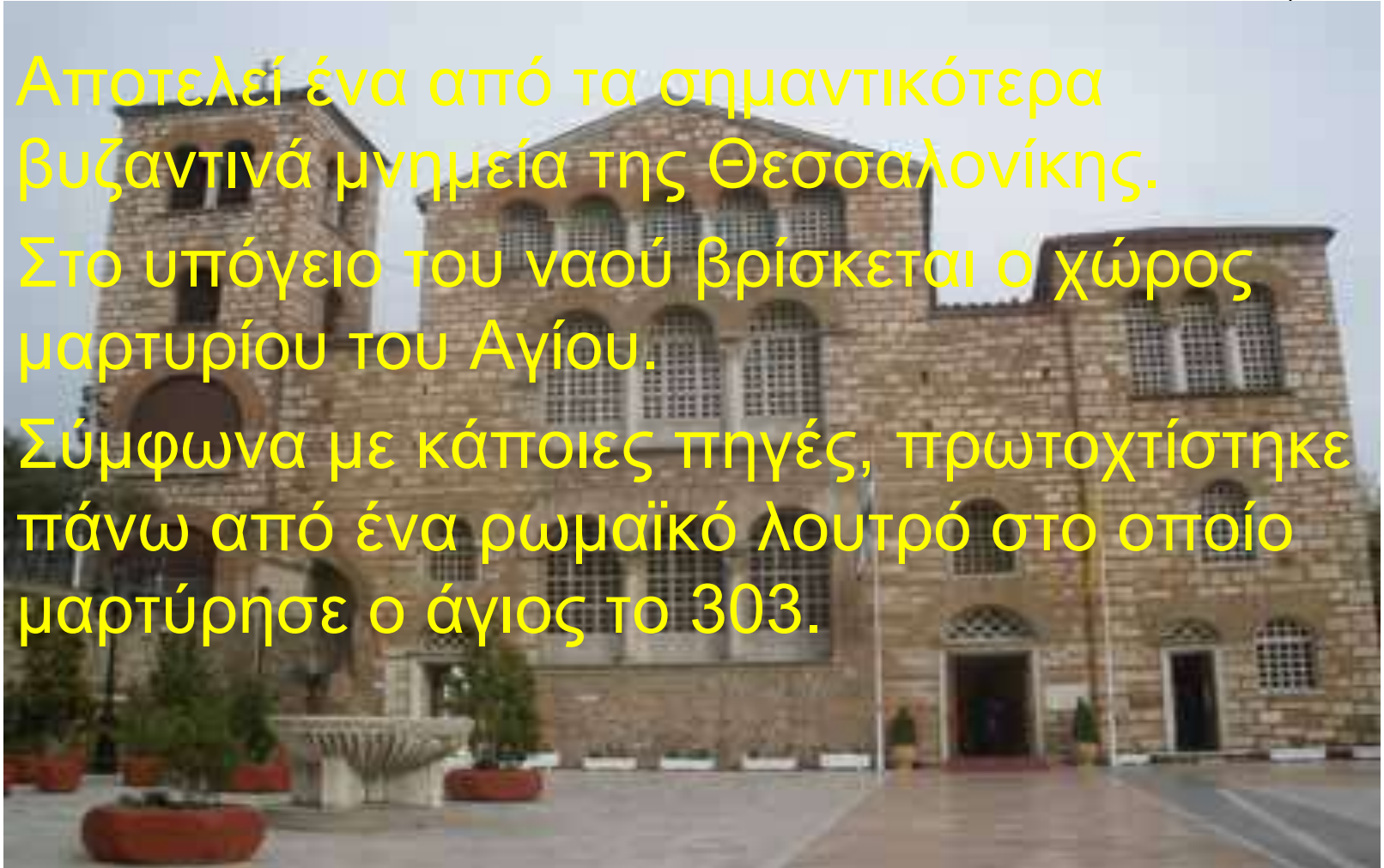
- Η αφιέρωση του στο βιβλικό προφήτη είναι πρόσφατη, καθώς η αρχική του ονομασία ξεχάστηκε στα πεντακόσια χρόνια της Τουρκοκρατίας, πράγμα που άλλωστε συνέβη με αρκετούς βυζαντινούς ναούς της Θεσσαλονίκης.

Ναός του Αγίου Δημητρίου

- Αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα βυζαντινά μνημεία της Θεσσαλονίκης.
- Στο υπόγειο του ναού βρίσκεται ο χώρος μαρτυρίου του Αγίου.
- Σύμφωνα με κάποιες πηγές, πρωτοχτίστηκε πάνω από ένα ρωμαϊκό λουτρό στο οποίο μαρτύρησε ο άγιος το 303.

- Στη μεγάλη πυρκαγιά, η οποία κατέστρεψε τα 2/3 της πόλης τον Αύγουστο του 1917, το μνημείο σχεδόν αφανίστηκε ακολουθώντας τη μοίρα του σε μια ακόμη πυρκαγιά. Τέλος ο ναός αναστηλώθηκε και παραδόθηκε στους πιστούς στις 26 Οκτωβρίου του 1949, την ημέρα της γιορτής του Αγίου.

- Η είσοδος της κρύπτης βρίσκεται δίπλα από τον δεξιό πεσσό του ιερού βήματος και οδηγεί στο χώρο εκείνο που σύμφωνα με την παράδοση φυλακίσθηκε, μαρτύρησε και τάφηκε ο Άγιος Δημήτριος.

- Η Κρήνη αγιάσματος και μύρου, σε τρεις φάσεις (4ος, 6ος και 12ος - 13ος αιώνας)

Το 1481 τοποθετήθηκε στην αριστερή αρχή του κεντρικού κλίτους του ναού ο τάφος του Λούκα Σπανδούνη, ο τάφος του πλούσιου προύχοντα της Θεσσαλονίκης

Λουκά Σπανδούνη, ο οποίος από τότε που κυριεύτηκε η πόλη από τους Τούρκους, πλήρωνε βαρύτατο φόρο στους κατακτητές, ώστε να παραμένει ο Ναός στη διάθεση των ευσεβών Θεσσαλονικέων.

Στο χώρο εκτίθενται
διάφορα αγγεία, πήλινα,
γυάλινα ή μεταλλικά, όπου
συνέλεξαν οι πιστοί το
αγίασμα και το μύρο. Σε
χαρακτηριστικά σημεία της
κρύπτης υπάρχουν
υπολείμματα
τοιχογραφιών, επιγραφές
και γλυπτά που
προέρχονται κυρίως από
το ναό του 5ου αιώνα

- Το μαρμάρινο Κιβώριο που βρίσκεται στο κέντρο της κρύπτης είναι το σημείο όπου έρρεε το αγίασμα και το μύρο, από αγωγούς που ξεκινούσαν από το φρέαρ και από το κιβώριο του Αγίου καταλήγοντας στη μαρμάρινη φιάλη, η βάση της οποίας φαίνεται μπροστά στο Κιβώριο.

Ρωμαϊκή Αγορά

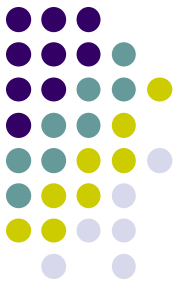

- Το 168π.Χ. ,καθώς η Θεσσαλονίκη ήταν μια ελεύθερη, φοροαπαλασσόμενη πόλη με δικό της νόμισμα, δημιουργείτε κοντά στην θάλασσα η Ρωμαϊκή αγορά.

- Η Ρωμαϊκή αγορά ήταν τόπος συγκέντρωσης των αντρών. Οι κύριες είσοδοι της ήταν βόρεια και νότια, ώστε να περνάει καθαρός αέρας.

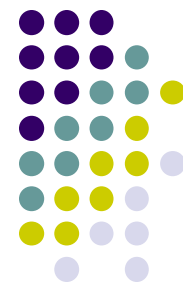

- Οι μαγεμένες ήταν γυναικεία αγάλματα που βρισκόντουσαν νότια της αγοράς και επί της τουρκοκρατίας το 1492μ.Χ.δόθηκαν ,λόγω καλών διπλωματικών σχέσεων, και τώρα έχουν γίνει πλέον γαλλικής καταγωγής, αφού βρίσκονται στο Λούβρο και επιτρέπουν μόνο την αντιγραφή τους.

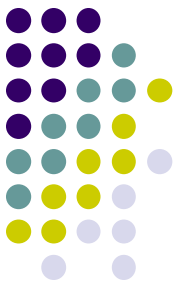
- Στο κέντρο της χτίστηκε ένα ωδείο. Το κτίσμα αυτό ήταν καμπύλο και πλήρως διακοσμημένο. Ακόμη, σώζονται τρία αγάλματα μουσών και ένα άγαλμα γυναίκας, που πιθανόν συνδέονται με τον Απόλλων, θεό της μουσικής και της ποίησης. Εκτός από συναυλίες και δραματικές παραστάσεις, φιλοξενούσε και πολιτικές συγκεντρώσεις.

- Στην βόρεια πλευρά της πτέρυγας εντοπίστηκε το νομισματοκοπείο, καθώς και δωμάτιο με άμορφα νομίσματα. Μετά από ανασκαφές προς βόρεια βρέθηκε η βιβλιοθήκη.

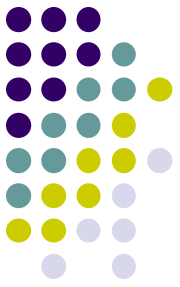

Καμάρα

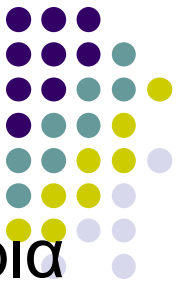
- Ένα από τα πιο χαρακτηριστικά μνημεία της Θεσσαλονίκης είναι η Καμάρα, η οποία ανήκει στο Γαλεριακό συγκρότημα.
- Λέγεται και θριαμβικό τόξο καθώς και αψίδα του Γαλερίου.
- Το 297 ξεκίνησε η κατασκευή της Καμάρας για να τιμηθεί ο Ρωμαίος αυτοκράτορας, Γαλέριος επειδή νίκησε τους Πέρσες.

- Οι κύριοι πεσσοί φέρουν επένδυση από μαρμάρινες από μαρμάρινες πλάκες που απεικονίζονται σκηνές μάχης στην περιοχή της Περσίας. Επίσης, πάνω υπάρχουν ζώα και συγκεκριμένα Περσικοί ελέφαντες.

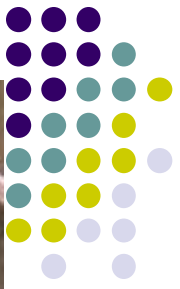

Ροτόντα

- Η Ροτόντα είναι από τα πιο καλοδιατηρημένα κτίρια – μνημεία στη Θεσσαλονίκη. Η Ροτόντα ανήκει στα περίκεντρα οικοδομήματα, στο κυκλικό της σχήμα άλλωστε οφείλει και την ονομασία της.

- Η Ροτόντα χτίστηκε στα χρόνια του καίσαρα Γαλερίου, γύρω στα 306 π.Χ, ως ναός του Δία ή του Κάβειρου ή κατά άλλους ως Μαυσωλείο του ίδιου.
- Το μνημείο μετατράπηκε σε χριστιανικό ναό στα χρόνια του αυτοκράτορα Θεοδοσίου Α΄ και αφιερώνεται στον Παντοκράτορα

- Αίσθηση προκαλούν τα ψηφιδωτά της Ροτόντας στις τρεις κόγχες και στα τέσσερα παράθυρα που σώζονται σήμερα έχοντας καθαρά διακοσμητικό χαρακτήρα, με πλούσια μοτίβα νατουραλιστική απόδοση και πολυχρωμία.

Συμπεράσματα

- Η Θεσσαλονίκη από τα πρώτα χρόνια δημιουργίας της αποτέλεσε έναν σημαντικό σταθμό στην ιστορία της χώρας μας. Οι πολλαπλές επιθυμίες των γύρω χωρών να κατακτήσουν την πόλη μας που άλλοτε πετύχαιναν και άλλοτε όχι, επέφεραν πολλά στοιχεία στον πολιτισμό της.

- Με την ευκαιρία των επισκέψεων μας σε διάφορα μνημεία μπορέσαμε και γνωρίσαμε καλύτερα και με πιο έμμεσο αλλά και παραστατικό τρόπο την καθημερινότητα συνήθειες, αλλά και τα γεγονότα τα οποία συνέβαιναν σε κάθε εποχή.

- Η σημερινή
Θεσσαλονίκη είναι
η συμπρωτεύουσα
της χώρας μας και
αποτελεί από τα
παλαιότερα χρόνια
μια
πολυπολιτισμική
πόλη φιλόξενη και
ευχάριστη
απέναντι στους
επισκέπτες της
αλλά και προς
τους μετανάστες.

